

KROK

1

Ročník 2/2005

abedefghijk lmnop

wxyz ss tt ff 12345678

?!( ) = ' " & * , . : ;

ABCDEFGHIJKL

NOPQRSTUVWXYZ

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA:

PRVNÍ KROK

Úvodník - *Václava Jemelková* .....

ROZHOVOR KROKU

Hana Študentová se Stephanem Nobbem a Elisabeth Macan..... 2

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Malá učebnice práva, III. Autorské právo - *Vendula Jabůrková*..... 5
Poznámky z cesty, aneb Za knihovnou roku 2004

- *Zdeňka Daňková* 9

Rekonstruované a vzkrášené knihovny našeho regionu
po roce 2000 - *Roman Giebisch* 13

Národní program počítačové gramotnosti v Olomouckém kraji
- *Roman Giebisch* 19

Veřejné knihovny Olomouckého kraje a jejich aktivity
vůči slabozrakým a nevidomým uživatelům - *Roman Giebisch* 21

KROK V LITERATUŘE

Körnerova modlitba, proklínání a zařikávání - *Ivo Vysoudil* 25

Petr Mikeš 29

KROK ZPĚT

Kde voní pergamen. Krásný cizinec - *Štěpán Kohout* 30

Evangelista Zabrdovický v Olomoucké vědecké knihovně
- *Pavol Černý* 34

KROK DO SVĚTA

Pozvánka na exkurzi po knihovnách nejbližších sousedů
- *Hana Študentová*..... 38

KROK FÓRUM

S.PI. sladce i na vavřínech, aneb Dovolte mi představit ...
- *Jindra Zlámalová* 42

KROK INFORMUJE

Kniha v Českém kubismu - *Hana Bartošová* 43

Jindřich Štreit - spolu - *Ivo Vysoudil* 45

Platí nový archivní zákon - *Štěpán Kohout* 46

Lidé okolo historických fondů - *Miloš Korhoň*..... 47

Konference Kniha v 21. století - *Zuzana Bornová*..... 49

Společné průkazy Knihovny UPOL a VKOL 50

Aktuality 51

Březen měsíc internetu 52

Nové knihy..... 53

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI..... 57

KNIHOVNICKÁ LITERATURA 61

KROK Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 2., číslo 1., vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: Ing. Hana Študentová,
e-mail: studentova@vkol.cz

Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch,
e-mail: roman@vkol.cz

Výkonná redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz

Redakční rada:

Václava Jemelková,

e-mail: vjemelkova@kr-olomoucky.cz,

Mgr. Hana Bartošová,

e-mail: bartosova@olmuart.cz,

Mgr. Miloš Korhoň, e-mail: korhon@vkol.cz,

Mgr. Ivo Vysoudil, e-mail: ivo@vkol.cz

Adresa vydavatele a redakce: Vědecká knihovna
v Olomouci, Ostružnická 3, Olomouc 779 11.

Tel.: 585 222 375, fax: 585 225 774,

e-mail: redakce@vkol.cz

IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková

Tisk: SOU polygrafické, Tř. Svobody 21,
Olomouc 772 00

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)

1214-648x (elektronická verze)

Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 20. února 2005

Vážení čtenáři,

„tento začátek roku zdál se nám poněkud nešťastným“. S parafrází na prozaika v atmosféře lehké ironie a nepochopitelných kontrastů, které ostatně život dnes a denně přináší, přehoupli jsme se do nového roku, tentokrát se smutkem a soucitným pohledem k jihovýchodní Asii. Ve světle ohňostrojů posílali křepčící lidé dárcovské SMS zprávy. Rozlomila se Země, ten náš svět jistoty, vylilo se moře, utonuli lidé, desetitisíce lidí. Prý se vychýlila zemská osa a den je o tři tisíciný sekundy kratší. Ale svět se chválabohu točí dál...

S KROKem jsme oslavili první narozeniny časopisu, bez skleničky šampaňského. Příliš batolecí věk na to, abychom hodnotili, natož oslavovali. Ohlasy na první ročník, a třeba i kritické připomínky, jsou projevem zájmu, příslibem i povzbuzením.

Že jsme se obávali zániku místních knihoven po transformaci těch okresních? Roman Giebisch přesvědčí i nevěřící Tomáše, že je tomu právě naopak. Pěkných rekonstruovaných místních knihoven přibývá. Chvála patří obecním zastupitelům. Vítěze státní ceny Knihovna roku 2004 nám představuje Zdeňka Daňková. V místní knihovně v Kostomlatech pod Milešovkou se děti vzdělávají hrou počínaje prací s loutkami, recitací, zpěvem a hrou na hudební nástroje přes výuku počítačových jazyků a konče u pohádek a voňavých buchet paní knihovnice.

Fotografie na obálce časopisu slibuje zajímavé čtení Pavla Černého o středověkém rukopise Evangeliaři zábrdovickém, kterým se může pochlubit Vědecká knihovna v Olomouci. Její mezinárodní

spolupráci s Goethe-Institutem, který přibližuje německou kulturu čtenářům nejen v Olomouci, ale po celém světě, nám přiblíží dr. Nobbe a paní Macan v rozhovoru s Hanou Študentovou. Vladimíra Körnera – spisovatele a scenáristu nám zase představí Ivo Vysoudil.

Pohled Štěpána Kohouta na nový archivní zákon, řeklo by se bibli archivářů, přináší určitě zajímavé postřehy odborníka znalého praxe. Štěpán Kohout dále pohovoří zasvěceně o vzácném rukopise zvaném Decret Gratianův a o jeho putování historií až do olomoucké kapitulní knihovny.

Ještě častěji než „rajský ostrov Phi Phi či thajský Pchúket“ jsme na přelomu roku skloňovali „regionální funkce knihoven“. Zákonodárci upravili v příslušném paragrafu knihovní zákon: „plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu.“ Zátěž státní pokladny byla přenesena na samosprávu. Krajszí zastupitelé se k financování odborných činností a metodické pomoci obecním knihovnám v Olomouckém kraji postavili čelem. A pokud v letošním roce bude úspěšný projektový záměr internetizace knihoven Olomouckého kraje ve Strukturálních fondech EU, postoupíme zase krůček - vlastně KROK k zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb.

To je dobrá zpráva, pane Vančuro.

Přeji Vám příjemné vykro(k)čení vstříc jarním dnům a s nimi příliv nových sil a inspirací.

Václava Jemelková

ROZHOVOR KROKU DŮLEŽITÁ JE SPOLUPRÁCE

Foto: archiv redakce

Rozhovor s dr. Stephanem Nobbem, ředitelem Goethe-Institutu Praha, a paní Elisabeth Macan, referentkou Goethe-Institutu Praha pro knihovny a informační práci regionu střední Evropy.

Goethe-Institut Praha je regionálním institutem pro střední a východní Evropu a koordinuje kromě České republiky práci institutů v Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Polsku a Slovensku.

V letošním roce si připomínáme 10 let spolupráce Vědecké knihovny v Olomouci s Goethe-Institutem Praha a otevření Německé studovny Goethe-Institutu v Olomouci. Využili jsme návštěvy pana Nobbeho k bližšímu seznámení s činností pražského Goethe-Institutu, který zahájil činnost v Praze na Masarykově nábřeží vedle Národního divadla před patnácti lety, přesně od 5. února 1993.

Kdy, jak a proč vznikl Goethe-Institut, jaká je základní idea Goethe-Institutu a jeho poslání?

Goethe-Institut byl založen před více než padesáti lety. Na počátku jsme poskytovali jenom výuku němčiny pro zahraniční studenty v Německu, v šedesátých letech jsme začali dostávat víc úkolů v zahraničí: výuku německého jazyka, péči o učitele němčiny v zahraničí,

prezentaci německého umění a literatury. Navíc díky zprostředkování informací o kulturním, společenském a politickém životě vytváříme v zahraničí komplexnější obraz o Německu.

Kolik pracovišť Goethe-Institut a v kterých zemích dnes působí?

Naše síť, kterou tvoří 126 Goethe-Institutů, Goethe-centra, německé knihovny, jazyková a zkoušková výuková centra, a další instituce plní už více než 50 let úkoly zahraniční kulturní a vzdělávací politiky po celém světě. Máme zastoupení ve více než 60 zemích světa.

Goethe-Institut má ústřední linii vůči všem zemím, nebo se přizpůsobuje regionálním podmínkám? Zaměřuje aktivity na činnosti, které v dané zemi mají největší ohlas, nebo na mládež, studenty?

Principem naší práce je dialog a partnerská spolupráce. S našimi partnery si definujeme těžiště naší společné práce a víc než reprezentace je pro nás důležitá výměna myšlenek a názorů k tématům, která nás všechny zajímají. Považujeme se za instituci, která poskytuje služby a je partnerem pro všechny, kdo se aktivně zabývají Německem, německým jazykem a kulturou. Ostatně pracujeme na vlastní odpovědnost a nezávisle na politice.

Jaké oblasti aktivit jsou pro Goethe-Institut nejdůležitější – spočívá podstata činnosti v budování informačních center, knihoven nebo v organizování kulturních akcí?

Těžiště naší práce závisí na místních podmínkách a zájmech. V některých zemích se soustředíme na výuku jazyka, v jiných na informační práci nebo kulturní program. V Česku jsou všechny oblasti celkem rovnocenně zastoupeny, přičemž rádi spo-

lupracujeme s institucemi, které mají podobné cíle jako my a k jejichž práci můžeme přispět informacemi o Německu, jeho jazyku a kultuře. Tady v Olomouci spolupracujeme už mnoho let s Vědeckou knihovnou a chceme taky společně s našimi zdejšími přáteli uvažovat, jakou formou a s jakými obsahy bude naše spolupráce pokračovat.

Pobýval jste v zemích východní Evropy – myslíte, že západní kultura, jak ji šíří Goethe-Institut, může být Slovanům skutečně blízká? Překonává Goethe-Institut bariéry, které se ve 2.polovině 20.století vytvořily mezi Východem a Západem? V čem podle Vás spočívá hlavní přínos kulturní invaze západních zemí do východní Evropy?

Nejenom, že jsem tady strávil hodně času, dokonce jsem se tady, to znamená v Polsku, narodil. Moje matka je Polka a z vlastní zkušenosti Vám nemůžu potvrdit Váš názor, že se „západní kultura“, že se západní Evropané a Slované od sebe liší. Existují našťástí rozdíly, které jenom přispívají k rozmanitosti a kulturnímu bohatství Evropy. Ale problémy, které byly v minulosti, byly především problémy politickými a já pevně věřím, že se naše národy budou dál a rychle rozvíjet směrem k mírovému soužití ve společném prostoru s mnoha společnými názory a hodnotami. A také bych nerad mluvil o kulturní invazi. Období „kolonizátorů“ je už dávno pryč, nikdo nechce nikoho poučovat – dnes je důležitější spolupráce, výměna idejí a lidských setkání.

Spolupracuje Goethe-Institut s jinými organizacemi v Německu nebo v Evropě?

Spolupracujeme s institucemi, které v akademické a umělecké oblasti sledují podobné cíle jako my,

například s DAAD. Přibývá také spolupráce s kulturními instituty jiných evropských zemí jako je Francie, Anglie, Španělsko, Itálie, ale také s českými kulturními centry v zemích třetího světa.

Jaká oddělení zahrnuje Goethe-Institut v Praze? Kolik německých a českých spolupracovníků působí v pražském Goethově ústavu?

Jak jsem se už zmínil, máme tři oddělení: knihovnu, jazykové oddělení a programové oddělení. V Praze pracuje přibližně 20 Čechů a 16 Němců.

Součástí Goethe-Institutu jsou vždy knihovny a informační střediska. Paní Macan je specialista v oboru knihovnictví a zaměřuje se na činnost knihoven Goethe-Institut, fungujících zároveň jako informační centra. Položili jsme paní Macan několik otázek k její práci a pohledu na knihovny, literaturu a spolupráci.

Jak dlouho pracujete pro Goethe-Institut a co vás k této práci přivedlo?

V Goethe-Institutu pracuji od roku 1968. Svoje povolání jsem si zvolila, protože jsem vždy měla ráda knihy a svoje nadšení pro knihy jsem ráda předávala dál. Existuje hezcí úkol pro německou knihovnici, než je zprostředkování německé literatury lidem v cizích zemích?

Vzpomínáte zkušenosti z měst po celém světě. Ve kterých zemích jste působila v oblasti knihovnictví?

Kromě německých knihoven jsem pracovala v Goethe-Institutu v Paříži, Římě, Moskvě, Budapešti a Praze. Koncem sedmdesátých let jsem se zúčastnila ročního knihovnického projektu ve Venezuele, Peru a Brazílii.

Během konverzace přecházíte snadno z jedné cizí řeči do druhé. Prozradíte nám, které jazyky ovládáte ?

Museli byste se zeptat, kolik jazyků jsem se učila, protože opravdu plynně, ale ne bez chyb, mluvím jenom francouzsky. Dorozumím se anglicky, italsky, chorvatsky a rusky.

Kde je podle Vaší zkušenosti největší vliv knižní kultury, kde se hodně čte a knihy dosud tvoří základ kultury ?

To je těžká otázka. Myslím, že knihy jsou nutné pro duševní růst člověka, pro vnitřní vypořádání se se světem. Člověk tady není jenom proto, aby na tomto světě fungoval. Myslím, že pro celý svět jsou knihy ještě i dnes základem. V každém případě se hodně čte ve střední Evropě.

Není pochyb, že německá kultura a zejm. literatura má ostatním zemím co nabídnout. Jak vnímá Německo českou kulturu ? Je v Německu zájem o literaturu z Polska, Ruska a dalších slovanských zemí ?

Jsem ráda, že jste poukázala na rozmanitost německé kultury a literatury. Každého potěší, když je jeho kultura ceněna.

Vzdělaní lidé v Německu si význam české kultury v Evropě velmi dobře uvědomují. Autoři jako Hašek, Čapek, Hrabal a Kundera jsou velice známí, a česká hudba má ještě větší dosah. Polská literatura je méně známá než ruská. Hodně jsou čtení ruští autoři z 19. a ze začátku 20. století. Pro mě osobně by byl život bez ruské literatury nepředstavitelný.

Obligátní otázka na každého, kdo má profesionální vztah ke knize: myslíte, že si kniha jako fenomén udrží svůj význam, nebo bude postupně vytlačována a nahrazena elektronickými médii?

Jak už jsem řekla, svět bez knih si nedokážu představit. Elektronická média jsou pro přenos informací stále důležitější, ale jsou jenom doplňkem knihy.

Jaké je podle Vás poslání knihovnic a informačních pracovníků v současné Evropě a ve světě?

Knihovníci by se měli tak jako všichni ostatní lidé nepřetržitě vzdělávat a držet krok s dobou, aby mohli návštěvníkům knihoven při výběru knih a dalších médií dobře poradit. Měli by se zajímat o kultury jiných národů. Krátce řečeno, udělat z knihovny atraktivní místo, kde by se lidé rádi zdrželi, byli dobře informováni a domů odešli nově inspirováni.

Jací by knihovníci neměli být? Nudní, bez nálady, arogantní, odborně neinformovaní, pohodlní... v Evropě nebo kdekoli jinde.

Děkuji za rozhovor a za podnětnou návštěvu ve Vědecké knihovně v Olomouci. S přáním další spolupráce

Hana Študentová

MALÁ UČEBNICE PRÁVA AUTORSKÉ PRÁVO III

Vendula Jabůrková

V dnešní části Malé učebnice práva se již naposledy setkáváme s autorským zákonem, zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. Ráda bych toto poslední setkání věnovala tzv. licenční smlouvě, kterou autorský zákon výslovně upravuje v hlavě první, díle šestém nazvaném Úprava smluvních typů.

Dříve než se však pustím do vymezení licenční smlouvy podle autorského zákona, nemohu nezapomenout na teorii práva občanského, jehož je právo autorské součástí.

Právo občanské – jako přední odvětví práva soukromého – je charakterizováno mimo jiné tzv. zásadou smluvní volnosti, která je pro soukromé právo typická. Jak již sám název této zásady napovídá, uplatňuje se nejvýrazněji ve smluvních vztazích, tedy při uzavírání různých smluv (kupní smlouvy, smlouvy o dílo, nájemní smlouvy apod.) a podle teorie občanského práva se projevuje zpravidla ve čtyřech podobách, a to jako:

- svoboda volby, zda učinit určitý právní úkon či nikoli,
- svoboda výběru adresáta právního úkonu,
- svoboda volby obsahu právního úkonu,
- svoboda volby formy právního úkonu¹.

Budeme-li se držet smluvních vztahů, pak z této zásady v praxi vyplývá, že každý si může vybrat, zda chce či nechce uzavřít nějakou smlouvu, každý si rovněž může vybrat, s kým tuto smlouvu uzavře, může si vybrat, jaká práva a povinnosti budou obě strany smlouvy mít a také si může každý vybrat, jakou formou smlouvu uzavře – zda písemně či ústně. Nutno však podotknout, že některé podmínky pro uzavírání smluv jsou dány pevně a ani smlouvou je nelze odlišně upravit, např. jedná-li se

o koupi nemovitosti, je třeba, aby kupní smlouva byla vždy písemná.

Jelikož je autorské právo součástí práva občanského a potažmo tedy součástí práva soukromého, vztahuje se tato zásada i na ně a v rámci autorského práva na licenční smlouvu, jako jediný výslovně pojmenovaný typ smlouvy upravený autorským zákonem a přitom typ smlouvy obvyklý pro celou oblast práv k duševnímu vlastnictví. Platí zde tedy, co bylo řečeno výše – autor si může vybrat, zda uzavře licenční smlouvu s jiným subjektem či nikoli, může si vybrat, kdo bude tímto subjektem, může si vybrat, v jakém rozsahu oprávnění k výkonu práva dílo užít poskytne a může si vybrat i formu, s výjimkou poskytování výhradní licence, smlouvy kolektivní a hromadné (viz dále) – takové smlouvy musí mít vždy písemnou formu.

---

1) Právním úkonem je podle občanského zákoníku (dále jen o.z.) „projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují“ (definice právního úkonu podle ustanovení § 34 o.z.). Jinak řečeno jsou to určité společenské jevy spočívající v lidském chování závislém na vůli, které podle právních předpisů způsobují určité následky. Takovým společenským jevem může být např. uzavření manželství. Sňatek je úkon, který závisí na vůli konkrétního člověka – i když velmi často se dá hovořit, přinejmenším u jednoho z manželů, spíše o „donucení“ než o „vůli“ – a současně úkon, který má další následky předpokládané právními předpisy – např. právním následkem uzavření manželství jako společenského jevu je vznik tzv. společného jmění manželů. Zde mohu odkázat na svůj první příspěvek do Malé učebnice práva a na ustanovení § 12 odst. 4 autorského zákona, jež vymezuje právo dílo užít jako jedno z majetkových práv, a to jako:

- právo na rozmožňování díla,
- právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na sdělování díla veřejnosti.

Licenční smlouva jako tzv. autorská smlouva je zvláštním druhem občanskoprávních smluv, a její úprava se tedy bude řídit předně autorským zákonem. Pokud však tento neobsahuje přímou úpravu, užití se podpůrně ustanovení o.z., samozřejmě s ohledem na zásady vyplývající z autorského zákona a na zvláštní povahu autorských děl.

Vedle autorského zákona však obsahuje úpravu licenční smlouvy také zákoník obchodní ve svém ustanovení § 508 a následujících ustanoveních, nicméně tato úprava se vztahuje pouze na smlouvy, jejichž předmětem je duševní vlastnictví průmyslové (tzn. ochranné známky, vynálezy prostřednictvím tzv. patentu, zlepšovací návrhy, tzv. know how apod.).

Ustanovení § 46 autorského zákona ve svém odstavci prvním říká, že

„Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užit (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu.“

Stranami licenční smlouvy, tedy subjekty, je jednak autor jako poskytovatel oprávnění k výkonu práva a jednak jiná fyzická či právnická osoba, případně stát jako nabyvatel oprávnění k výkonu práva. Namísto autora může být poskytovatelem rovněž jeho dědic, došlo-li k úmrtí autora, ale dílo ještě není volné (neuplynula-li zákonná lhůta – viz předešlá část Malé učebnice práva²⁾), případně jiná osoba, které zákon svěřuje výkon práva, tzv. vykonavatel. V určitých případech může být tímto poskytovatelem rovněž kolektivní správce – v případech, kdy uděluje svolení jako zástupce autora.

²⁾ Malá učebnice práva II., Autorské právo, KROK č. 2/2004, Vědecká knihovna v Olomouci, str. 13

Oproti dřívější úpravě licenční smlouvy současně vymezení obsahových náležitostí smlouvy je podstatně mírnější. V podstatě jedinými podstatnými znaky jsou úplatnost, závaznost a neformálnost licence.

Smlouva licenční je zásadně pojímána jako smlouva úplatná, i když ve výjimečných případech, např. typicky pro charitativní účely, je možné poskytnout licenci, tedy oprávnění dílo užit i bezplatně. Podstatné je, že odměna není poskytována za užití díla, ale za udělení oprávnění k užití díla, může být jak peněžitá, tak i nepeněžitá. Výše odměny, či přinejmenším způsob jejího určení musí být smlouvou dohodnut, jinak hrozí smlouvě neplatnost (ustanovení § 49 autorského zákona). I zde je však možné najít výjimky – má-li jít o bezúplatné poskytnutí licence, nebo projeví-li strany výslovně svou vůli uzavřít smlouvu úplatně, a to bez přímého určení odměny, případně způsobu jejího výpočtu ve smlouvě. V takovém případě se stanoví zpravidla odměna obvyklá pro daný předmět smlouvy v době uzavírání této smlouvy.

Důraz kladený na zachování zásady smluvní volnosti se zřetelně projevuje nejen u znaku úplatnosti, ale i v případě dalšího znaku – závaznosti licence. Nabyvatel oprávnění je ze zákona povinen dílo užit, nicméně může být opět smlouvou této povinnosti zproštěn, čímž by smlouva získala ryze opravňující charakter.

I znak neformálnosti je projevem zásady smluvní volnosti. Abychom se příliš nevymykali „pravidlům“, i zde najdeme – jak už jsme si ostatně řekli výše – nějaké výjimky, a to smlouvy výhradní, kolektivní a hromadné, které musí být vždy v písemné formě.

Výhradní licenci je poskytováno nabyvateli oprávnění k užití díla s podmínkou, že autor neposkytne toto oprávnění licenci někomu dalšímu a zpravidla se též autor zavazuje sám se zdržet výkonu práva dílo užit tím způsobem, k němuž licenci udělil. Pokud autor poruší

prvně zmíněnou podmínku a poskytne licenci ještě i další osobě, a to za trvání výhradní licence a ke stejnému způsobu užití, bude čelit riziku neplatnosti licence později udělené. Taková licence by totiž byla platná pouze v případě, že by původní nabyvatel výhradní licence udělil písemný souhlas k novému poskytnutí licence.

U nevýhradní licence zůstává autorovi jak právo poskytnout licenci dalším osobám, tak i právo dílo užít způsobem, k němuž je nevýhradní licence udělena.

Součástí licenční smlouvy mohou být rovněž určitá omezení, a to na jednotlivé způsoby užití díla (viz poznámka pod čarou č. 2). Ve smlouvě lze licenci omezit co do množství, místa či času, ale rovněž co do osob či účelu. Nevymezuje-li smlouva omezení, obecně platí, že je:

- množstevně omezena podle toho, co je u daného druhu díla a způsobu užití obvyklé,
- místně omezena územím České republiky,
- časově omezena dobou obvyklou u daného druhu díla a způsobu užití, přičemž nemůže tato doba přesáhnout jeden rok.

Určitá omezení se mohou vztahovat i přímo na osobu nabyvatele – tento nesmí bez písemného svolení autora žádným způsobem upravit či jinak měnit dílo, jeho název, případně označení autora, pokud to ovšem nebylo smlouvou dohodnuto.

Licenční smlouvou lze rovněž dohodnout možnost nabyvatele poskytnout oprávnění, jež jsou součástí licence, zcela nebo zčásti třetí osobě. Tento institut je označován jako podlicence a podle ustanovení § 57 autorského zákona se v případě uzavírání podlicenční smlouvy bude postupovat obdobně jako při uzavírání licenční smlouvy, tzn. budou pro ni platit totožná pravidla, co se týče obsahu smlouvy, náležitostí apod. Poněkud odlišným případem je institut postoupení licence. Zde totiž dochází ke změně v osobě nabyvatele (u podlicence k této změně

nedochází). V obou případech je však shodně vyžadován písemný souhlas autora díla – jak při poskytnutí podlicence, tak při postoupení stávající licence.

Z poskytnutí licence, resp. z uzavření licenční smlouvy vyplývají samozřejmě určitá práva a povinnosti oběma stranám smlouvy, tedy jak autorovi, tak i nabyvateli oprávnění.

Jedním z nich je autorovo právo na bezplatné rozmnožení díla, je-li to obvyklé – tedy v případech, kdy nabyvatel pořizuje rozmnoženiny díla, je povinen na své náklady poskytnout autorovi alespoň jednu takovou rozmnoženinu.

Další práva a povinnosti vznikají autorovi a nabyvateli v souvislosti s nevyužíváním výhradní licence. Podmínka využívání licence je nabyvateli stanovena s ohledem na to, že se autor poskytnutím oprávnění k užití díla nabyvateli často sám vzdává svého práva dílo užívat způsobem, k němuž udělil výhradní licenci, a přitom má zájem na tom, aby jeho dílo bylo užíváno. Odpovíte-li na moji jednoduchou otázku s konkrétním příkladem, pochopíte, proč tomu tak je – který malíř by chtěl, aby jeho obrazy ležely zapadlé ve skladě výstavní síně, která získala výhradní licenci k jejich vystavování?

Tedy pokud nabyvatel výhradní licenci neužívá nebo ji sice užívá, ale nedostatečně, čímž jsou značně dotčeny oprávněné zájmy autora, který nemožnost užívání nezpůsobil, může autor od smlouvy odstoupit. K takovému odstoupení však musí být ještě splněna podmínka výzvy adresované nabyvateli – autor vyzve nabyvatele licence k započítí jejího užívání, a to v přiměřené lhůtě po obdržení výzvy, a upozorní ho, že v opačném případě od licenční smlouvy odstoupí. Toto práva může autor uplatnit nejdříve po dvou letech od uzavření licenční smlouvy, u příspěvků do periodického tisku s denní periodicitou nejdříve po třech měsících a u ostatního periodického

tisku nejdříve po jednom roce. Znamená to, že pokud by např. Vědecká knihovna v Olomouci neotiskla můj příspěvek během jednoho roku (jedná se o periodický tisk, ale ne s denní periodicitou), mohu je vyzvat k otisknutí mého příspěvku v přiměřené lhůtě, řekněme během následujícího čtvrt roku, pod „pohrůžkou“ odstoupení od smlouvy. A navíc, byla-li by sjednána v licenční smlouvě povinnost užít dílo – tzn. že by se jednalo nejen o smlouvu opravňující, ale i zavazující, pak bych měla rovněž nárok na odměnu, která by mi byla přiznána v případě, že by můj příspěvek otiskli.

Samozřejmě i zde platí, že lhůty lze upravit přímo v licenční smlouvě, a to i odlišně od zákona.

Druhým případem, kdy může autor odstoupit od smlouvy, je změna jeho přesvědčení, co se týče jeho díla, kdy zveřejněním díla by byly značně dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy. V tomto případě je ovšem autor povinen uhradit nabyvateli škodu, jež mu tímto odstoupením vznikla.

Licence se zpravidla uděluje na dobu určitou – nejdéle na dobu trvání majetkových práv. Dříve může skončit jen v případě úmrtí fyzické osoby, jež je nabyvatelem (nestanoví-li smlouva, že licence přechází na dědice), případně když je smlouvou výslovně uvedeno, že zánikem právnické osoby, jež je nabyvatelem nepřecházejí tato oprávnění na právního nástupce (u fyzických osob tedy zásadně licence nepřechází na dědice, zatímco u právnických osob zásadně přechází na právního nástupce, má-li právnická osoba nějakého).

V ustanovení § 56 autorského zákona jsou vymezeny zvláštnosti licenční smlouvy nakladatelské.

Nakladatelská smlouva je v podstatě nejstarším typem licenční smlouvy – jejím prostřednictvím poskytuje autor nabyvateli oprávnění k rozmnožování a rozšiřování díla slovesného, hudebně dramatického nebo hudebního,

výtvarného, díla fotografického, pokud tedy nejde o užití díla v provedení výkonnými umělci. Smlouva může mít podobu výhradní či nevýhradní licence, přičemž zásadně platí (výjimkou je rozmnožování a rozšiřování díla v periodických publikacích), že není-li to uvedeno smlouvou, předpokládá se, že jde o licenci výhradní (což je jeden z rozdílů od obecné licenční smlouvy – pokud v takové není stanoveno, o jakou licenci se jedná, má se zato, že se jedná o licenci nevýhradní).

Další zvláštností nakladatelské smlouvy je právo autora na korektury, tedy na provedení určitých drobných změn a možnost odstoupení od smlouvy, nebude-li mu výkon tohoto práva umožněn a tím bude snížena hodnota díla.

Na závěr ještě musím dodat, že užije-li dílo nějaká osoba neoprávněně, tedy bez uzavření licenční smlouvy s autorem díla, vzniká autorovi vůči této osobě nárok na vydání tzv. bezdůvodného obohacení, a to ve výši dvojnásobku obvyklé autorské odměny (tzn. odměny, která je obvyklá pro udělení licence pro daný způsob užití díla).

Tímto bych se tedy rozloučila s autorským zákonem a s jeho instituty, které byly jistě velmi zajímavé nejen pro mne, ale i pro vás, čtenáře. A ráda bych vás také ujistila, že tímto exkurzem do autorského práva rozhodně nekončí rubrika Malé učebnice práva a já, stejně jako vydavatelé časopisu KROK, doufáme, že budete i nadále ochotni „vstřebávat“ nové informace z oboru práva.

LITERATURA:

Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křestánová, V., Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde, Praha, 2001
Chaloupková, H., Svobodová, H., Holý, P., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související, komentář, C.H.Beck, Praha, 2001
Telec, I., Přehled práva duševního vlastnictví I, Lidskoprávní základy, Licenční smlouva, Doplněk, Brno, 2002

Poznámky z cesty, aneb Za knihovnou roku 2004

Zdeňka Daňková

Foto: archiv redakce

Cenu Knihovna roku vyhlásilo Ministerstvo kultury ČR již druhým rokem jako státní cenu k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Cena se uděluje ve dvou kategoriích. První z nich - kategorie Základní knihovna má již určitou tradici, probíhá od roku 2000 jako součást soutěže Vesnice roku, vyhlašované Spolkem pro obnovu venkova a Ministerstvem pro místní rozvoj, se kterými se podařilo Svazu knihovníků a informačních pracovníků navázat spolupráci prostřednictvím Sekce veřejných knihoven. Druhou kategorií je Významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

Jako členka hodnotící komise Ministerstva kultury ČR jsem měla příležitost ve dnech 6. až 10. září účastnit se hodnocení knihoven, nominovaných komisemi soutěže Vesnice roku, v nichž má SKIP zástupce z řad knihovníků. V letošním roce nominovali krajští komisaři celkem dvanáct knihoven, což dávalo tušit, že naše práce bude nejen velice zajímavá, ale také náročná na čas a ujeté kilometry.

Sraz komise, které předsedá Mgr. Milena Kodýmová, ředitelka knihovny v Jindřichově Hradci, dříve dlouholetá dobrovolná knihovnice v Jarošově nad Nežárkou, byl tak jako v předchozích letech ve Vyškově. Zde spolu s dalšími členy – Danou Wimmerovou, metodičkou z České Krumlova a Mgr. Ladislavem Zoubkem, ředitelem knihovny

v Děčíně, nasedáme do Octavie Knihovny Karla Dvořáčka a svěřujeme se řidičským dovednostem jejího ředitele a místopředsedy naší komise Dr. Vladislava Rašky.

Prvním letošním zastavením byla místní knihovna v Babicích (1754 obyv.) v okrese Uherské Hradiště (Zlínský kraj). Knihovna, kterou vede knihovnice Zoja Chodůrová, nás okamžitě zaujala jak velmi důvtipným řešením interiéru pomocí galerie (část prostor vznikla z bývalé garáže), tak rozsahem svých služeb od plně automatizovaného provozu po promyšlené aktivity vůči dospělým i dětem. Odjíždíme se zjištěním, že zde pracuje knihovna, která si právem získala postavení významného kulturního a společenského centra ve své obci. A již po této návštěvě tušíme, že nebudeme mít lehkou práci.

Odpoledne téhož dne jsme navštívili knihovnu Sedlnice (1308 obyv.) v okrese Nový Jičín (Moravskoslezský kraj), která získala v nedávné době vynikající podmínky pro svoji činnost. Je součástí kulturního, informačního a společenského centra, postaveného s pomocí fondu Sapard. Knihovnice

Knihovna v Babicích

Lenka Šimurdová pilně hledá zkušenosti, jak vhodně knihovny a infocentra využít k rozvoji práce s veřejností, ukládá fond do databáze. Do infocentra a do knihovny se zájemci dostanou po všechny dny v týdnu.

Posledním pondělním zastavením byl Grygov (1383 obyv.) v okrese Olomouc (Olomoucký kraj). Knihovna již třetí rok pracuje ve velkoryse rekonstruovaných a velice příjemných prostorách v budově obecního úřadu a knihovnice Irena Kotlářová za tuto instituci navázala kontakty, zahájila bohatou spolupráci v místě a usiluje o stále vyšší zájem občanů o knihovnu, což se postupně projevuje na výsledcích. Od letošního roku půjčuje prostřednictvím počítače. Knihovna je současně informačním centrem obce, mimo jiné jsem si poznamenala, že nápaditě archivuje obecní zpravodaj. Starší ročníky jsou svázány v kroužkové vazbě a čtenáři do nich mohou kdykoliv snadno nahlédnout.

Druhý den jsme jeli do Lubné (943 obyv.) v okrese Svitavy (kraj Pardubický). Knihovnice Milada Krejčová vytvořila prostor pro setkávání mladých maminek s dětmi, pro které pravidelně pořádá akce, a to i přes to, že současné prostory nestačí. Svou aktivitou ale přesvědčila vedení obce a společně hledají řešení.

Po přejezdu do okresu Třebíč (kraj Vysočina) přijíždíme do Mladoňovic (364 obyv.). Z materiálů jsme věděli, že zdejší knihovnik je knihovníkem již přes čtyřicet let a řadu let také starostou obce. Až na místě jsme ale zjistili, že pan knihovnik a nevolněný starosta Jan Chloupek stihne ještě své občanské povolání a dověděl se, co všechno ve své knihovně pro mladoňovické pořádá. Knihovna je zde skutečně kulturním centrem obce a je o ní

slyšet. Na besedách s osobnostmi literatury je nabit, pravidelně oceňuje nejlepší čtenáře, a to na společenském fóru, publikuje a vše precizně dokumentuje v kronice obce, kronice knihovny, jeho vliv je znát i v práci dalších spolků v obci.

Ve středu jsme se již nacházeli v Jihočeském kraji a hned ráno jsme navštívili knihovnu v Mydlovarech (268 obyv.) v okrese České Budějovice. A opět milé překvapení, příjemně upravené prostory knihovny by mohla závidět leckterá z knihoven v mnohem větších obcích. Čtenářům se zde líbí, což je znát i na jejich počtu (80 čtenářů = 29% z počtu obyvatel). Na Internet se po dohodě dostanou kdykoliv, raritou je hodnotný soubor knih v angličtině, dar od Američana, který obec navštívil při hledání kořenů svého rodu. V Mydlovarech není škola, ale nevádí, knihovnice Marie Ciglbauerová zve k návštěvám školu ve vedlejší obci, kam chodí i jejich děti. Není to daleko a děti mají výlet. A výsledek? Do knihovny chodí čtenáři i ze sousedství. V knihovně ji občas zastupuje manžel, starosta

Knihovna v Mydlovarech

Mydlovar, který se přiznal, že si do knihovny chodí odpočinout. Kontakt s návštěvníky mu pomáhá také práci, je bezprostřednější než na úřadě.

V Dublovicích (994 obyv.) v okrese Příbram (kraj Středočeský) pracuje knihovna první rok v krásných nových prostorách objektu obecního úřadu. Knihovnice Ivana Nováková dokončuje ukládání fondu do databáze a rozvíjí činnost knihovny. Zajímavou aktivitou jsou například kurzy počítačové gramotnosti a jazykové kurzy, které zde pořádá ve spolupráci s obecním úřadem.

Pokračujeme západním směrem do Bezdruzic (992 obyv.) v okrese Tachov (kraj Plzeňský). Po nástupu knihovnice Aleny Kozákové knihovna navazuje kontakty, buduje spolupráci se školou, pečuje o budování kvalitního knižního fondu. Návštěva komise byla mimo jiné vítanou příležitostí k získání poznatků odjinud.

Ve čtvrtek ráno navštívujeme knihovnu v Plesné (2005 obyv.) v okrese Cheb (kraj Karlovarský). Tato dříve středisková knihovna sídlí ve vile, která dnes již provozu knihovny nevyhovuje, což není na překážku pro pořádání spousty akcí pro veřejnost. Samospráva ale již dnes zná řešení a připravuje přestěhování do prostor, které budou vhodnější. Jednou ze zajímavostí hodných následování je spolupráce knihovny s obcí při mapování místní historie. Konkrétním výsledkem je CD ROM s historickými pohledy a fotografiemi městečka. Možná jednou bude v prodeji, ale nyní si jej můžete prohlédnout JEN na veřejné počítačové stanici v místní knihovně. Pochopitelně přicházejí i zájemci starších věkových ročníků.

A míříme do Ústeckého kraje. Cílem jsou Kostomlaty pod Milešovkou (850 obyv.) v okre-

se Teplice. Z materiálů víme, že knihovnu vedou manželé Bláhovi a že pro ni uvolnili dvě místnosti ve vlastním domě, což je skutečně pozoruhodné. Opravdové překvapení nás ale teprve čeká při vstupu do knihovny. Láaska obou knihovníků k lidem, a tedy i ke svým čtenářům, je zde znát na každém centimetru, stejně jako stoprocentní nadšení pro práci knihovníka u každého z nich, což dává jednoduchý součet: 200%. Když se připojí mimořádný díl tvořivosti a technické invence (knihovna půjčuje v Laniu už od poloviny devadesátých let, kdy se daleko větším knihovnám o automatizaci ani nesnilo) a přičte schopnost navazovat kontakty a spolupráci jak v místě, tak mimo něj, vůbec se nedivíme, že obec získala speciálně za činnost knihovny ocenění v soutěži Vesnice roku – bílou stuhu za práci s mládeží. Odjíždíme s přesvědčením, že už nás asi na naší cestě nic nepřekvapí.

Pochopitelně se mýlíme, což zjišťujeme ještě tentýž den po příjezdu do Heřmanic (238 obyv.) v okrese Liberec (kraj Liberecký). V prostorné a současně velice útulné knihovně objektu bývalé školy, který dnes slouží obecnímu úřadu, nás vítá knihovník Zdeněk Pavlíček a několik usměvavých žen. Reprezentují skoro celé zastupitelstvo, omlouvají starostu, který zrovna uzavírá mistrovství Evropy v kynologickém sportu, než ale stačí dokončit řeč, starosta již je s námi a dozvídáme se, jak sehnal počítače a další vybavení do knihovny, ale i další zajímavosti z Heřmanic. Během návštěvy zjišťujeme, jak je dobře, když je spolupráce běžnou součástí všeho, co se zde děje. Všichni k sobě mají blízko, společně pořádají spoustu věcí pro občany od nich i odjinud, knihovna je samozřejmou součástí všeho, co se děje. Lidé sem chodí nejen pro knihy, ale také

na besedy, na Internet... Knihovník, kterému bylo již 70 let, se pyšní certifikátem o absolvování kurzu, ale současně poukazuje na skvosty ve své knihovně: na knihy a kroniky z historie regionu a také na filmy a kazety s videozáznamy, které zachycují život heřmanických a které ve své knihovně občas promítá. V Heřmanicích mají k sobě blízko, ale není to jen malým počtem obyvatel. Zdejší knihovník je jedním z těch, kteří na tom mají veliký podíl.

Naše cesta se chýlí ke konci, poslední obcí jsou Skřivany (1018 obyv.) v okrese Hradec Králové (kraj Královéhradecký). Zde jsme v knihovně potkali dlouholetého profesionálního knihovníka PhDr. Jiřího Malinu, pro kterého je práce ve skřivanské knihovně již více než rok jednou z aktivit, kterým se věnuje po odchodu do důchodu. "Léčebna duše" se jmenuje panel, který pro návštěvníky pravidelně obměňuje. Totéž by se ale dalo říci o celé knihovně. V době naší návštěvy byla připravena k otevření jedna ze série výstav literatury a výtvarného umění, které v knihovně získávají

Knihovna roku v Kostomlatech pod Milešovkou

své trvalé místo, vydává občasník HROMOTLUK, pořádá kulturní pořady pro veřejnost. Stejně jako z ostatních, také z této knihovny jsme odcházeli neradi.

A jak to všechno dopadlo? Především jsme konstatovali, že úroveň knihoven je vysoká. Potěšil nás zájem, který mají o své knihovny jejich zřizovatelé. Bylo ale třeba rozhodnout a mezi tolika zajímavými knihovnami vybrat ty, které budou oceněny. Stalo se a v zrcadlové kapli pražského Klementina převzali pro své knihovny ocenění Knihovna roku knihovnici z Kostomlat pod Milešovkou, z Babic a z Mydlovar. Stejně tak jako jim bych ale chtěla gratulovat všem knihovnám, které se účastnily zatím posledního ročníku soutěže Knihovna roku a také jejich uživatelům, kteří v nich nachází výborné prostředí a knihovnické služby.

Co říci na závěr? Malé knihovny se stávají naprosto samozřejmou součástí propojené sítě knihoven a to je velmi dobré pro jejich uživatele i pro rozvoj života v malých sídlech. Cena Knihovna roku je příležitostí ocenit alespoň některé z nich a současně možnost, aby se o jejich práci, zajímavých nápadech a zkušenostech dozvěděli zřizovatelé, knihovnici i uživatelé. Každý z nich může pro další rozvoj knihovny ve své obci nebo v místě působení hodně udělat.

Rekonstruované a vzkříšené knihovny našeho regionu po roce 2000

Roman Giebisch

Foto: autor

V roce 2004 vstoupila ČR do EU a naši občané mají možnost nejen turisticky cestovat po Evropě a do celého světa, ale v řadě zemí dnes již mohou legálně studovat a pracovat. A srovnávat! V mnoha západních zemích je ve veřejných knihovnách přístup k Internetu a elektronické poště zdarma a když už pro nic jiného, tak z tohoto důvodu budou služeb knihoven naši občané rádi a často využívat. Veřejné knihovny v zahraničí mají skvělé fondy, kvalitní výpočetní a informační techniku, propracovanou organizaci práce a kvalifikovaný personál. Ale nejdůležitější propagací veřejné knihovny jsou velké a funkční prostory, jejichž estetické vybavení svědčí o kulturnosti národa a vytváří image instituce na veřejnosti. Konkrétní příklady i z ČR dokládají, že pokud knihovna projde rekonstrukcí, nebo snad získá novou budovu a zlepší se její prostory, mnohonásobně stoupá i její využitelnost.

Po rozpadu okresních knihovnických systémů a decentralizaci státní správy v ČR byly postupně po roce 2000 převedeny do majetků měst a obcí i veřejné knihovny. V roce 2002 se i v Olomouckém kraji rozpadl centralizovaný okresní knihovnický systém v regionech Přerov, Prostějov a Šumperk začal znovu křísit k životu prostřednictvím Programu zajištění regionálních funkcí knihoven MK ČR a v roce 2003 byl tento program určen pro další dva regiony - Olomouc a Jeseník. Od roku 2005 přechází tyto specifické odborné knihovnické aktivity, které slouží k vyrovnání rozdílů v přístupu

k informacím celé veřejnosti, do činnosti Odboru kultury a památkové péče Olomouckého kraje, který tuto službu zajišťuje ve spolupráci s Vědeckou knihovnou v Olomouci. Starostové některých obcí a měst si bohužel ani dodnes nezvykli na to, že mají svůj majetek a svoji knihovnu financovat z obecních rozpočtů a nemohou zapomenout na dobu, kdy veřejné knihovny financovaly bývalé okresní úřady. Takové knihovny většinou přežívají a pokud nedojde ke změnám na postech jejich zřizovatelů, tak postupně zaniknou. Jen v roce 2004 zanikly knihovny :

Místní lidová knihovna Hradčany
Místní lidová knihovna Koberice
Místní knihovna Plinkout
Místní knihovna Vacanovice
Místní knihovna Dolní Sukolom
Místní knihovna Moravská Huzová

Naštěstí i v našem Olomouckém kraji jsou zřizovatelé knihoven, kteří si uvědomují význam knihovny a informačních center pro obec, kde je často tato knihovna jedinou kulturní organizační složkou obce, a investují nemalé částky ze svých rozpočtů do rekonstrukcí knihoven. Vybrali jsme do našeho přehledu z každého z pěti regionů Olomouckého kraje 3 rekonstruované knihovny, pouze v regionu Jeseník se můžeme pochlubit jen jednou, i když významnou rekonstrukcí - Městské knihovny Javorník.

Městská knihovna Javorník

Městská knihovna Javorník prošla v roce 2004 rozsáhlou rekonstrukcí, jejíž hodnota přesáhla

320 000 Kč a dosud se knihovna vybavuje novým nábytkem. Knihovna se po více než třiceti letech vrátila do svých původních prostor v kulturním domě v Javorníku. Šlo o rozsáhlé stavební úpravy celého objektu, opravu ústředního topení, pokládání nových podlahových krytin, vyměnila se elektroinstalace. O výzdobu „své knihovny“ se postarali žáci Základní umělecké školy Javorník. Autorem krásných kreseb v dětském oddělení je výtvarník Pavel Malčík. Pro pořádání větších akcí má knihovna k dispozici klubovnu kulturního domu v tomtéž objektu. Protože je knihovna značně rozšířena a někteří její uživatelé mají rádi knihy více než je zdrávo, uvažuje nyní vedení knihovny o instalaci kamerového systému, který by chránil knižní fondy této znovu krásné knihovny.

Městská knihovna Uničov

Městská knihovna Uničov, která je součástí Městského kulturního zařízení, prochází velkou rekonstrukcí 2004/2005 a její nová image bude jistě patřit mezi nejzajímavější a nejhezčí veřejné knihovny našeho kraje. Jak nám sdělil ředitel Městského kulturního zařízení

Radek Vincour, původní rozpočet rekonstrukce bývalé sokolovny v Uničově se vyšplhal z plánovaných 5 mil. Kč na dnešních 8 mil. Kč, a to je pouze dokončena stavba a shánějí se finanční prostředky pro vybavení knižními regály a nábytkem podle představ pana architekta. Rekonstrukce, kterou provádí místní stavební firma, probíhá od podzimu roku 2004 a koncem března roku 2005 by měla být knihovna slavnostně otevřena. Prostory nové knihovny budou rozšířeny oproti stávajícím o hudební oddělení, multimediální sál s novou výpočetní technikou apod.

Místní knihovna Želechovice

Malá obec Želechovice, kde žije něco málo přes 200 obyvatel, leží 3 km od výše zmíněného města Uničov a nejstarší zmínky o ní pochází z 11. století. Obecní úřad má nepřehlédnutelnou a dnes moderní oranžovou barvu a v přízemí je umístěna pěkná moderně vybavená obecní knihovna. Rekonstrukce celého obecního úřadu probíhala v letech 2001 - 2003 a pouze přestavba dvou místností knihovny a její vybavení moderním nábytkem přesáhla částku 100 000 Kč. V rozpočtu takto malé obce se jedná o velmi významnou investici, která se jistě obci vrátí v podobě spokojených čtenářů. Do podoby ideálního informačního centra obce zde ještě schází vybavení počítačem, ale to se jistě brzy změní, díky Projektu internetizace knihoven Olomouckého kraje.

Místní knihovna Dlouhá Loučka

Obec Dlouhá Loučka v podhůří Jeseníků je podlouhlá obec potočního typu a první zmínky o ní pocházejí ze 13. století. Obecní úřad a místní knihovna se nacházejí v renesančním zámečku, který sloužil v minulém století i jako vojenská nemocnice. V této obci s mnoha památkově chráněnými objekty funguje i kino a další kulturní organizace, a tak se musí knihovna snažit. V rekonstruovaném renesančním zámečku s nádherným interiérem

to ovšem není tak složité. Knihovna má vyčleněno několik kouzelných místností s původní klenbou a jsou zde plně funkční historická kachlová kamna. V roce

2004 financovala obec výměnu podlahové krytiny a speciální dlažbu pokládala vybraná firma. Rekonstrukce dalších částí knihovny probíhala v průběhu celého roku a přesáhla 120 000 Kč. Nábytek pochází z druhé poloviny 20. století, ale v tomto historickém interiéru působí kupodivu nerušivým dojmem.

Obecní knihovna ve Smržicích

Katastr obce Smržice náleží svým reliéfem do oblastí nejnižších půdních teras a okolí Smržic je charakterizováno jako niva větších přítoků řeky Moravy. To znamená, že leží na „nejplacatější“ části Hané. Obecní úřad provedl celkovou rekonstrukci svého sídla v letech 2003/2004 a součástí obecního úřadu je i pěkná obecní knihovna, jejíž rekonstrukce dosáhla částky 100 000 Kč a poté následovalo

zakoupení počítače a dovybavení novým a moderním nábytkem. Stavební úpravy prováděla místní firma a především dřevěná podlahová krytina z masívu působí úchvatným dojmem. Knihovnu využívají hlavně děti ze zdejší základní školy, ale knihovna má velkou konkurenci ve spolku myslivců, místním Sokole a aktivním spolku cyklistů, kteří pořádají každoroční závod „Smržická šlapka „.

Obecní knihovna Vrbátky

Budova Obecního úřadu Vrbátky v regionu Prostějov Vás ohromí. Ne překvapí. Ohromí. Nevelká obec má tak velký a moderní úřad, jehož součástí je i veřejná knihovna, že se ptáte, kde na to vzali? Objekt byl vybudován a vybaven díky finančnímu daru místní rodačky paní Zdeny Kaprálové a jejího manžela, kteří emigrovali do USA a na svoji rodnou obec nezapomněli. Celá budova byla postavena v roce 2003 a výběr firmy i veškeré finanční náklady hradila štedrá rodačka, takže se o finanč-

ních nákladech decentně mlčí. Vedle vchodu do zdejší knihovny naleznete pamětní desku věnovanou manželům Kaprálovým, díky kterým byla vybudována další pěkná knihovna prostějovského regionu. Kéž by se i další obce upamatovaly na své dobré rodáky...

Obecní knihovna Protivanov

Počátky této obce spadají již do 13. století a název pochází od jejího zakladatele, který se jmenoval Protiva. V této obci a v její úžasné knihovně jsou ovšem velmi příjemní lidé a protivy zde nehledejte i když je zde klima drsné a větrné, nacházíme se totiž na Dražanské vrchovině. Pan starosta Karel Trnečka připravil projekt výstavby informačního centra obce spojený s veřejnou knihovnou do programu Sapard EU a vyšlo to. Z EU dostali 1 300 000 Kč a když se obec musela podílet dalšími 300 000 Kč. Rekonstrukci stávající budovy lékárny prováděla místní firma v roce 2004 a v podmínkách bylo pochopitelně zpřístupnění informačního centra obce každý den. Tak v malé obci s tisícovkou obyvatel funguje IC obce a obecní knihovna s nebývalou provozní dobou : PO-ČT 8.00-16.00, ÚT-PÁ 9.00-17.00 hod.

Místní knihovna Kozlovice

Kozlovice jsou integrovaná část města Přerova a místní knihovna byla zprovozněna v roce 1969, kdy byla zahájena středisková činnost Městské knihovny Přerov pro 35 okolních obcí a všechny integrované části města Přerov. Zdejší knihovna sídlila v nevyhovujících prostorách a tak přikročilo město Přerov v roce 2004 k rekonstrukci, kterou také financovalo. Městská knihovna financovala vybavení knihovny ve výši 105 000 Kč a 1.9.2004 byl v této knihovně zprovozněn veřejný přístup k síti Internet. Provozní doba je zatím omezená, 3 hodiny týdně v úterý, ale pokud bude zájem (především díky zavedení Internetu), tak se počítá s jejím rozšířením.

Obecní knihovna Grymov

Historie této malé obce v přerovském regionu je zatím krátká. Obec byla založena v roce 1787, kdy zde bylo pouhých 24 usedlostí zvaných familie. V současnosti už je v Grymově familií trochu více, i když 136 obyvatel je opravdu málo. Do roku 1850 byla obec součástí obce Radslavice a až roku 1882

se osamostatnila. Obecní knihovna sídlí na zdejší obecní úřadě a do knihovny je přístup přes pracovnu paní starostky. Prostory jsou zde malé, ale velmi útulně zařízené. Novou knihovnu a další části obecního úřadu přestavovala stavební firma z Veselíčka

a stavební práce jistě přesáhly částku 100 000 Kč. Hlavní část rekonstrukce zdejší knihovny probíhala v roce 2003, ale i v následujícím roce byla knihovna vybavována novým nábytkem a byl zde instalován počítač s Internetem díky programu VISK.

Obecní knihovna Bochoř

V roce 2004 se rozhodlo zastupitelstvo obce Bochoř zrekonstruovat obecní dům a v něm zprovoznit obecní knihovnu a čítárnu pro veřejnost. Zdejší knihovna má na tak nízký počet obyvatel hodně čtenářů, a tak se místní lidé rozhodli, že do rekonstrukce starého a vlhkého objektu budou investovat přes

půl milionu korun. Výběrové řízení vyhrála stavební firma z Lipníku nad Bečvou a sotva začala oprava střechy, tak nastaly problémy. Starý krov spadl, nevyhovující kanalizace se žumpou se propadla, celý objekt musel být podřezán a znovu izolován, a tak se původní rozpočet rekonstrukce zdejší knihovny vyšplhal až na 1 300 000 Kč. Naštěstí má místní knihovna takové aktivity, že ji mají obyvatelé Bochoře rádi a hojně ji využívají. Paní knihovnice pořádá již od roku 1986 výstavy obrazů, grafiky, keramiky, šperků, klobouků, batikovaných textilií a knih. A především je pochopitelně výborná knihovnice, která má ráda lidi.

Obecní knihovna Třeština

Obec Třeština vznikla v roce 1353 odvodněním místních bažin. Zdejší knihovna má dlouhou tradici, ale bohužel byla umístěna v nevyhovujících prostorech, což poznamenalo její návštěvnost a málem byla zrušena. Naštěstí došlo v roce 2003 k rekonstrukci obecního úřadu, a protože je pan starosta moudrý člověk, stala se jeho součástí i značně rozsáhlá knihovna, která slouží jako informační centrum obce. Došlo k rozšíření provozní doby a paní knihovnice vykonává pro obec i další činnosti, např. píše obecní kroniku. Proto také připravuje pravidelné Posezení nad obecní kronikou pro obyvatele obce, pro děti a mládež pořádá velmi oblíbené

- Odpoledne s knihovnou. Rekonstrukci prováděli zdejší občané svépomocí, a tak náklady na opravy byly minimální. Vybourání příček pro prostory knihovny 10 000 Kč a položení nové podlahy 15 000 Kč. O vybavení se postarala zdejší aktivní paní knihovnice a i s minimálními náklady dosahuje maximálních výsledků, které oceňuje nejen pan starosta, ale především místní obyvatelé.

Místní knihovna Moravičany

Obec Moravičany leží u soutoku řek Moravy a Třebůvky v rovině Mohelnické brázdy a patří k nejstarším osídleným lokalitám v regionu Šumperk. První stopy osídlení se datují již do mladší doby kamenné, ale první zmínky o obci pocházejí z roku 1249. Od roku 1976 jsou součástí Moravičan další 2 obce -

Doubravice a Mitrovice. V roce 2001 začaly rozsáhlé opravy obecního úřadu, v jehož přízemí byly vybudovány nové prostory zdejší knihovny. Stavební úpravy prováděla firma SEDLÁŘ z Mohelnice. Náklady na novou knihovnu byly minimální, protože vedle knihovny vznikla velká společenská místnost s novým zázemím a sociálním zařízením, které jsou využívány i knihovnou. A to teprve „stálo za to“, jak nám řekl pan starosta. Takže opravy v knihov-

ně byly minimální. Paní knihovnice M. Kašparová půjčuje knihy každý čtvrtek i v Místní knihovně v Doubravici.

Městská knihovna Zábřeh

Městská knihovna Zábřeh je součástí Městského informačního centra Zábřeh. Jeho hlavním úkolem je zajišťování komplexních informačních služeb pro obyvatele města. Krásná a prostorná knihovna vznikla v rekonstruovaných prostorách v roce 2001 za pomoci programu Phare EU. Z projektu Městského informačního centra, který podalo město Zábřeh, byla uhrazena rekonstrukce nových prostor knihovny, základní vybavení nábytkem a regály, které bylo v následujících letech již doplňováno z rozpočtu města Zábřeh. Náklady se vyšplhaly až na 2 600 000 Kč. Z programu Phare byla knihovna také vybavena výpočetní technikou, ovšem dnes je již toto vybavení nevyhovující, a tak zřizovatel knihovny připravuje nový projekt do strukturálních fondů EU.

Národní program počítačové gramotnosti v Olomouckém kraji

Roman Giebisch

Teprve od září roku 2004 se mohou obyvatelé Olomouckého kraje vzdělávat v počítačové dovednosti díky Národnímu programu počítačové gramotnosti (NPPG) také ve veřejné knihovně, a to v Městské knihovně Lipník nad Bečvou, které k tomuto odvážnému kroku upřímně gratulujeme. Od roku 2001 probíhal v této knihovně projekt Nebojte se Internetu, s námi to dokážete. Byla to nabídka určená široké veřejnosti k seznámení se základy práce s Internetem. Registrovaní i neregistrovaní uživatelé platili pouze připojení k Internetu (10Kč za půl hodiny). Museli se předem objednat ve studovně knihovny a výuka trvala 1 hodinu. Komu to nestačilo, mohl se objednat znovu. Uživatelé se učili využívat elektronickou poštu, chránit se před viry, pracovat s běžnými vyhledávači apod. Projekt byl v prosinci roku 2003 ukončen, protože zájem slábl. Paní ředitelku Mgr. Miroslavu Střelcovou zaujal NPPG v loňském roce, podala projekt na MI ČR a spojila se s firmou Computer Help, která realizuje NPPG ve školících centrech téměř v celém Olomouckém kraji.

V Městské knihovně Lipník nad Bečvou nemají ideální prostorové zázemí a technické vybavení, ale podmínky NPPG splňují a hlavně mají z dřívějších let vyzkoušeno, že se uživatelé knihovny cítí u nich dobře a že do knihovny chodí rádi. Ačkoliv je NPPG mírně hrazen i ze strany zájemců, nebylo jich právě málo. A to je Lipník nad Bečvou vcelku malé město s počtem obyvatel necelých 7,5 tisíce. Vzhledem k omezeným prostorám pořádají kurzy NPPG pro

4 zájemce a tak splňují minimální počet účastníků, ale každý má své PC plně k dispozici. Od září do prosince 2004 bylo proškoleny v městské knihovně 41 zájemců. Z hodnocení těchto kurzů, které je součástí evidence veškeré dokumentace vyplývá, že jsou uživatelé plně spokojeni. Kurzy NPPG zajišťují pracovníce MěK Lipník nad Bečvou vlastními silami, jedna pracovníce má na starosti kurz Jak na počítač a Texty v počítači a druhá kurz Internet a elektronická pošta. Kurzy zde probíhají každou třetí středu v měsíci a jejich zajištění je náročné časově i personálně. Nebyly realizovány kurzy ve všech nabídnutých termínech, ale pouze ty, kam se přihlásil minimálně možný počet čtyř zájemců. Paní ředitelka knihovny M. Střelcová mi napsala: „Byl to jeden z projektů, který vyšel a s nímž jsou spokojeni uživatelé i pracovníci knihovny a její zřizovatel. Knihovna si navíc zvýšila prestiž v regionu i jako školící středisko. Snažíme se prodávat vše, co umíme a tak mají obyvatelé Lipníka nad Bečvou svoji knihovnu rádi.“

NPPG je projektem Ministerstva informatiky ČR s cílem umožnit široké veřejnosti naučit se základům práce s počítačem a Internetem a v únoru roku 2005 oslaví tento projekt druhý rok své existence. I když je tento projekt díky dotaci MI ČR finančně dostupný všem skupinám obyvatel a je zaměřen zejména na starší generaci, která tvoří významnou část ve spektru uživatelů a návštěvníků veřejných knihoven, žádná jiná veřejná knihovna Olomouckého kraje se do tohoto projektu nepřihlásila. **PROČ ?**

NPPG je založen na dvouhodinových praktických kurzech určených ke zvládnutí základů práce

s počítačem, vyhledávání na Internetu a v používání elektronické pošty. Cena dvouhodinového kurzu NPPG činí 100 Kč, kurzy jsou 3 a i s metodikou pro výuku jsou uveřejněny na webu MI ČR :

Základy práce s PC: NPPG 100 Kč
 - průměrná cena komerčních subjektů - 1 000 Kč
 Práce s text. editorem: NPPG 100 Kč
 - průměrná cena komerčních subjektů - 1 500 Kč
 Práce s intern. a el. poštou: NPPG 100 Kč
 - průměrná cena komerčních subjektů - 1 000 Kč

MI ČR jako poskytovatel dotace rozdělilo v roce 2004 pouze polovinu částky určenou na podporu NPPG, která činí 12 000 000 Kč. Prostředky určené NPPG budou tedy i v roce 2005 velmi zajímavé pro realizátory a žadatele počítačových kurzů a MI ČR věří, že se do konce roku 2005 proškolí co nejvíce zájemců. Podpora MI ČR bude opět poskytnuta ve výši 417 Kč na jednoho posluchače a jeden kurz a je nutná účast minimálně čtyř a maximálně dvanácti osob. Ze strany MI ČR je kladen důraz na kvalitativní obsah kurzů a regionální dostupnost výukových míst, aby bylo zajištěno pokrytí celého území ČR.

V Olomouckém kraji v současné době realizují NPPG dva subjekty. Vedle obce Mikulovice (tel - 584 429 195), která uspořádala dva kurzy v červenci a říjnu roku 2004 s dotací 30 000 Kč z MI ČR, má v regionu Jeseník výhradní zastoupení firma COMPUTER HELP s.r.o., která realizuje kurzy v těchto školících střediscích :

RVC-KONTAKT

tř. I. máje 328 Hranice (tel. 581 602 595)

Městská knihovna Lipník nad Bečvou

nám. T.G. Masaryka 11 Lipník (tel. 581 771 157)

Obchodní akademie Olomouc

.třída Spojenců 11 Olomouc (tel. 585 205 935)

VOŠ a SPŠE Olomouc

Božetěchova 3 Olomouc (tel. 585 208 135)

Obchodní akademie

Bartošova 24 Přerov (tel. 581 215 002)

DDM Vila Doris a Pedagogické centrum

17. listopadu Šumperk (tel. 583 214 213)

Knihovny Olomouckého kraje mají omezenou provozní dobu. Průměrná provozní doba knihoven našeho regionu jsou dvě hodiny týdně a profesionálních knihoven s provozní dobou delší než 15 hodin v týdnu je v našem kraji 35 z celkového počtu 508 knihoven. Kurzy NPPG jsou vypisovány v odpoledních a večerních hodinách, aby byly dostupné pro každého obyvatele ČR. Veřejné knihovny mají omezené prostorové možnosti a nedostatečné počítačové vybavení, které je nutné k realizaci NPPG. Na omezenost finančních prostředků určených na NPPG si ovšem stěžovat nemůžeme, což již pochopili a využili ve výše uvedených školách a dalších organizacích Olomouckého kraje, kde se projektu NPPG využilo i pro propagaci těchto subjektů veřejnosti. Tudiž v knihovnách nemáme čas, vhodné prostory, technické vybavení a kvalifikovaný personál? **TAK PROTO?!**

Veřejné knihovny Olomouckého kraje a jejich aktivity vůči slabozrakým a nevidomým uživatelům

Roman Giebisch

Foto: archiv redakce

I v tomto roce čeká veřejné knihovny soutěž o nejlepší knihovnickou prezentaci na Internetu - Biblioweb 2005 v rámci akce BMI. V loňské hodnotící komisi

zasedala i RNDr. Hana Bubeníčková z Metodického centra informatiky Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých v Brně a hodnotila především přístupnost stránek knihoven pro těžce zrakově postižené uživatele. Výsledky tohoto hodnocení dopadly pro knihovny velmi neuspokojivě. Hodnocení kritérií uvedených podle www.blindfriendly.cz se zpřísnilo z důvodů připravované legislativy v oblasti bezbariérovosti webu a v souvislosti s připravovanou evropskou legislativou v oblasti tvorby veřejných webů. Ministerstvo informatiky vydalo v loňském roce Pravidla pro tvorbu přístupného webu - <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=1588>

Tento dokument obsahuje doporučení pro tvorbu WWW stránek ve veřejné správě a stanoví podmínky pro zveřejňování informací dálkovým přístupem ve shodě s takzvanými pravidly WAI (Web Accessibility Initiative, Iniciativa pro bezbariérový přístup). Pravidla mají doporučující charakter a mají být vodítkem pro zadavatele webových stránek a in-

spirací pro jejich správce. Projekt Blind Friendly Web vznikl ve Sjednocené organizaci nevidomých a slabozrakých v roce 2000 jako jeden z výstupů kurzů obsluhy výpočetní techniky pro zrakově postižené. Při těchto kurzech bylo zjištěno, že většina webových stránek je pro uživatele se zrakovým postižením nepřístupná a tudíž nepoužitelná. Cílem Blind Friendly Web je umožnit těžce zrakově postiženým uživatelům snadnější orientaci na webových stránkách pomocí portálu přístupných stránek a poukázat na principy bezbariérového webu a přimět všechny tvůrce k dodržování těchto principů.

V loňském roce byla hodnocena v soutěži Biblioweb 2004 z našeho regionu i Knihovna města Olomouce, které ke splnění základní přístupnosti chyběly dvě podmínky č. 9 a 14 : Stránky nebyly přístupné i při nastavení různých barevných schémat optického systému. Někteří zrakově postižení uživatelé nemohli používat kvůli své zrakové vadě jiné barevné schéma, než je standardní schéma operačního systému (ve Windows například Vysoký kontrast - černá). Proto je důležité, aby stránka byla přístupná i v případě, kdy si uživatel změní barevné schéma operačního systému. Dalším problémem bylo tzv. „blikání“ obrazovky. Pro těžce slabozraké návštěvníky může být použití vizuálních efektů (např. blikání textu, automatické změny zobrazení textu, animace textu atd.) velmi matoucí a podstatně ztěžující nebo úplně nemožující čtení dané informace. Je proto nutné se vyhnout, pokud je to možné, používání těchto efektů, rozhodně je nepoužívat u textů, které slouží k zobrazení důležitých informací (nadpisy, aktuality, atd.) na stránkách. Případné použité animace či dynamicky se měnící prvky na stránkách se nesmí trvale měnit s frekvencí větší než 1 Hz (tzn. jedna

fáze dynamicky se měnícího objektu musí být zobrazena alespoň 1 sekundu). O výsledcích dalších veřejných knihoven z našeho regionu nemáme informace a tak v katalogu stránek Blind Friendly Web, které jsou přístupné pro zrakově postižené není v sekci knihoven uvedena žádná knihovna Olomouckého kraje. Doufejme, že se tato situace bude zlepšovat. Příkladem mohou být již záhy webové stránky Olomouckého kraje, jejichž nová forma již bude splňovat všechny podmínky Blind Friendly Web.

Knihovna města Olomouce poskytuje ve svém Internetovém centru v centrální budově na náměstí Republiky č. 1 v Olomouci specializované služby pro

prof. Václav Vejdovský

nevidomé a slabozraké zdarma. S velkým úspěchem se setkala například „dotyková“ výstava o Egyptu. Ve své pobočce na Brněnské ulici č. 80 - Knihovně Antonína Šprince pořádá každé pondělí kurzy jógy pro slabozraké a nevidomé spoluobčany ve spolupráci s regionálním zastoupením organizace Tyfloservis, která se zaměřuje především na sociální rehabilitaci zrakově postižených a pomáhá nevidomým a slabozrakým zvládat nároky běžného života. Krajské ambulantní středisko Tyfloservisu v Olomouci má sídlo nedaleko Knihovny Antonína Šprince na ulici I. P. Pavlova č. 69. Organizace má 3 zaměstnance a existuje již od roku 1991. Má působnost v celém Olomouckém kraji a navíc v regionech Kroměříž, Vyškov a Bruntál. V budově sídlí i další organizace poskytující pomoc těžce zrakově postiženým (prodejna SONS ČR Tyflopomůcky Olomouc s celorepublikovou působností, TyfloCentrum Olomouc, o. p. s. a okresní pobočka SONS ČR). V blízkosti střediska se nachází oční lékař, který předepisuje speciální optiku.

V olomouckém regionu se zrakově postiženými pracuje i další knihovna - Městská knihovna Litovel. Pro slabozraké a nevidomé uživatele zde pořádají pravidelné literární a knihovnické lekce. Lekcemi projdou ročně všichni žáci Speciální základní školy pro zrakově postižené v Litovli, tedy téměř stovka handicapovaných dětí. Tuto školu založil proslulý oční lékař prof. Václav Vejdovský (1896-1977). Jeho busta byla slavnostně odhalena koncem roku 2004 v rámci benefičního koncertu v Moravské filharmonii v Olomouci, jehož výtěžek byl použit na realizaci speciálních výcvikových a výukových programů pro nevidomé a slabozraké. Díky Nadaci prof. Václava Vejdovského, založené v roce 1992, byly získány

finanční prostředky základního literárního fondu pro nevidomé v Žákovské knihovně Speciální základní školy pro zrakově postižené v Litovli.

Ve Vědecké knihovně v Olomouci jsou nainstalovány hlasové a zvukové orientační majáčky, které pomáhají zrakově postiženým. Služby pro tyto uživatele jsou zajištěny ve specializované studovně AV médií, která vedle specializovaného technického vybavení se softwarem pro nevidomé a slabozraké OKO a BIZON nabízí rozsáhlou sbírku CD, MC a CD-ROMů. V provozu je 6 poslechových míst s dálkově ovládanými CD-MC přehrávači. Studovna AV médií byla vybudována díky grantu Open Society Fund. Obdobné technické vybavení je i v Knihovně Univerzity Palackého v Olomouci. Například Pedagogická fakulta této univerzity patří do seznamu míst s odstraněnými bariérami, který je uváděn v projektu Bezbariérová Olomouc. Knihovny v tomto seznamu bohužel chybí, ale například v olomoucké restauraci McDonald se nevidomým po vstupu do restaurace věnuje speciálně proškolený personál...

Pod zkratkou SONS se skrývá Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, která vznikla v roce 1996 a zajišťuje odborné služby v nejrůznějších oblastech péče o zrakově postižené občany. SONS provozuje knihovnu digitálních dokumentů, zajišťuje digitalizaci textů a další služby spojené s jejich konverzí, jak se o tom mohla přesvědčit např. Městská knihovna Šumperk. Při otevření zvukové knihovny v Šumperku na společenském setkání pro členy SONS byla představena kniha Bohuslava Indry Severomoravské pověsti, kterou ve spolupráci s knihovnou načítli a zpracovali šumperští studenti. Kniha místních pověstí byla přemluvena na 3 kazety a je zařazena i ve fondu Knihovny a tiskárny pro ne-

vidomé Karla Emanuela Macana v Praze. Uživatelem této knihovny se může stát každý občan ČR, starší 15 let, držitel průkazu ZTP-P z důvodu zrakového postižení. S touto knihovnou veřejné knihovny Olomouckého kraje spolupracují při zápůjčkách zvukových knih a také díky jí nakupují specializovaný fond do svých zvukových knihoven. Kolegyně z MěK Šumperk aktivně vystupují na celostátních konferencích, věnovaných práci knihoven s nevidomými a slabozrakými uživateli, které již od roku 1999 probíhají v Havlíčkově Brodě. Šumperská knihovna se tak může pochlubit zkušenostmi a mnoha plány práce s uživateli e ZPO a řadí se tak mezi významné knihovny s těmito aktivitami v ČR (Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč, Kyjov, Liberec atd.). SONS v Šumperku se podařilo získat finanční prostředky na zakoupení hlasového orientačního majáčku a zvukového majáčku. Majáčky pomáhají při orientaci samostatně se pohybujících zrakově postižených a první majáček byl umístěn již v roce 2003 na budově MěK Šumperk na třídě 17. listopadu. Jsou na něm nahané dvě fráze a to : fráze č. I Městská knihovna v Šumperku a druhá fráze upřesňuje další směr k regionální kanceláři SONS Šumperk.

Dokumenty pro zrakově postižené lze nalézt i na webu Knihovny digitálních dokumentů, kterou zřizuje Oddělení digitalizace a technické podpory Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. J. Macana a umožňuje tak přístup ke knihám a časopisům, které jsou speciálně upraveny do technické podoby a jsou zpřístupněny na adrese :

<http://knihovna.brailnet.cz/http://knihovna.brailnet.cz>

Vydavatelsko-nakladatelská činnost SONS je zajištěna prostřednictvím redakce Zory, která vydává

18 specializovaných periodik. Časopis Zora začal vydávat Karel Emanuel Macan již roku 1917 a vychází dodnes. Periodika jsou vydávána ve slepeckém písmu, ve zvětšeném písmu, na zvukových nosičích, nebo jsou zaslána e-mailem: Kontakty, Hudebník, Telefonista, Masér, Šachista a další.

Jednu z největších zvukových knihoven pro nevidomé a slabozraké poskytuje v Olomouckém kraji svým uživatelům Městská knihovna v Přerově. Zvuková knihovna je součástí pobočky Velká Dlážka MěK Přerov. Knihovna prostřednictvím svého rozpočtu a grantových programů se vybavuje specializovanými PC a softwarem - ozvučený Internet, zvětšovací lupa apod. Významnou dotaci pro toto vybavení obdržela MěK Přerov prostřednictvím projektu Veřejné informační služby knihoven MK ČR. Na této pobočce jsou vyhrazena studijní místa pro uživatele s různými formami postižení, při rekonstrukci knihovny byl vybudován bezbariérový přístup a speciálně proškolený personál knihovny se vzdělává na odborných seminářích organizovaných SONS ČR. Výborná práce zaměstnanců knihovny je založena na hlubokých sociálních kontaktech s postiženými uživateli a individuálním motivovaným přístupem k těmto lidem. Knihovnice zdůrazňují především velký přínos Internetu a jeho rozšíření pro nevidomé a slabozraké, který přináší značné možnosti prohloubení společenského styku této skupiny obyvatel. Činnost kolegyň z MěK Přerov přesahuje běžný profesní rámec knihovnictví a je založena na emoční zainteresovanosti, která rozvíjí mezilidské vztahy a přináší zajímavé výsledky i pro knihovny.

Aktivní činností v práci se zrakově postiženými se může pochlubit i Městská knihovna Prostějov. Knihovna pořádá ve spolupráci s oblastním za-

stoupením SONS hojně navštěvované besedy se zajímavou tematikou pro tento specializovaný typ uživatelů. V knihovně se promítají filmy s mluveným komentářem a obsáhlý hudební fond této knihovny je využíván ve velké míře. Podle zájmu postižených uživatelů jsou organizovány besedy a setkání, kde si pracovníci knihovny vyslechnou připomínky a přání těchto uživatelů. Velkým problémem nejen MěK Prostějov jsou malé prostory pro další rozšíření specializovaných služeb zrakově postiženým a knihovna nemá bezbariérový přístup. Do horních pater jsou pouze schody a osobám se ZPO jsou služby knihovny nepřístupné. Bariérový přístup je i v Knihovně Vincence Priessnitz v Jeseníku, a tak je její činnost pro uživatele se ZPO omezena. Ovšem i v Jeseníku byla v minulosti budována zvuková knihovna a její činnost bude v roce 2005 obnovena.

Technickými požadavky zabezpečujícími užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace (slabozrací a nevidomí) se zabývá vyhláška č. 369/2001 Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Všem ustanovením, která jsou uvedena v této vyhlášce, však nevyhovuje žádná veřejná knihovna Olomouckého kraje. Slabozrací a nevidomí uživatelé knihoven jsou uživatelé jako každý jiný, jenom prostě nevidí. Mají stejné potřeby stýkat se s ostatními lidmi a k tomu se potřebují pohybovat ve vnějším, často neznámém, prostředí. Potřebují především, aby pro ně veřejné knihovny a další veřejné instituce byly přístupné a nestávaly se překážkovou dráhou. Doufejme, že si tyto potřeby uvědomí i zřizovatelé našich knihoven v Olomouckém kraji.

MEDAILON

KÖRNEROVA MODLITBA, PROKLÍNÁNÍ A ZARÍKÁVÁNÍ

Ivo Vysoudil

Foto: archiv redakce

„Ještě záhyb stezky, ještě břeh propletený vrbovím a zabělají se zdi. Tam! Stovka posledních kroků, těch nejtěžších, a chodník v borůvčí končil. Ten

pohled byl příliš toužebný, aby potěšil, když se stal skutečným. Mýtiny s trávou a ještě vyšším kapradím se svažovala. Hned pod lesem stál rozlehlý zemanský dvorec a slunce zářilo na obou malých věžích a kamenných zdech. Střecha

byla zašedlá šindeli. Prošla léta dala dřevu pevnost kovu. Proč tak všechno strašně zevšední, když se vracíš domů?“

(V. Körner: Údolí včel)

Návrat domů, do rodného kraje, do dětství, to je věčný motiv mnoha spisovatelů, literátů, ale i prostých lidí. Málokdo jej však dokáže ztvárnit tak působivě, jako Vladimír Körner.

Vladimír Körner se narodil 12. října 1939 v moravském Prostějově do doby, kdy se svět ve jménu fašistické ideologie dělil na vyvolené a zatracené. Jeho dětství, prožité v Uhřetěblově u Kojetína, je tragicky poznamenáno smrtí otce, jenž jako vedoucí odbojové organizace paradoxně padl 7. května 1945, tedy den před oficiálním koncem války. Tragická smrt otce, která ho společně s matkou vehnala do pozice pozůstalých po obětech války, se stala Körnerovi skutečným životním stigmatem, jež se tolik odráží a tolik projevuje v jeho vlastním díle. Sám o sobě hovoří jako o „člověku, který se z válečného sirotka stal profesionálem.“ Jeho knihám či filmovým scénářům pak nechybí onen pohled z perspektivy pozůstalých po obětech války.

V prvních mírových dnech se malý Vladimír odstěhoval s matkou do Zábřehu a postupně začal pronikat do tajů a zákoutí tohoto kraje, jenž pro něj navždy zůstává tím nejkrásnějším a nejkouzelnějším místem a v němž se odehrává i řada jeho románů. Tento kraj, dříve sudetský a v dobách jeho příchodu bolestně poznamenaný a poničený válečným běsněním, opět sehrál důležitou roli v jeho životě. Velmi záhy totiž pochopil, když přihlížel násilnému odsunu Němců, který se neobešel bez jejich vykořenění z půdy, na které žili po celé dlouhé generace, že skutečná podstata válečných obětí není tak jednoznačná, jak by se mohlo na první pohled zdát a že k jejímu vykreslení je zapotřebí celé škály barev, ne jen černé a bílé.

A ještě jeden pevný základ do života dal Körnerovi tento malebný severomoravský

kraj. Byla to víra v boha a v přírodu, ke které se bude později stále častěji a častěji utíkat společně se svými literárními postavami a bude je nabízet i jako jeden z klíčů k rozřešení.

Po dosažení základního vzdělání se Vladimír Körner rozhodl pro studium na střední Průmyslové škole v Čimelicích (1954 - 1957). I tato jeho volba se později s ohledem na jeho další život stala svým způsobem determinující. Čimelická studia, která započal v dobách tvrdého stalinismu, mu přinesla řadu osudových setkání. V padesátých letech zde působili režimu nepohodlní skuteční mistři svého řemesla, jako například režisér Jiří

Slaviček či kameraman Jindřich Brichta. K tomuto období se také vážou jeho první prozaické pokusy. Těsně před maturitou začal psát svou románovou prvotinu *Železný kříž*, která se mu stala také vstupenkou na FAMU. Zde započal roku 1958 studium dramaturgie. Mezi jeho učitele patřili i F. A. Dvořák (tvůrce slavného Krále Šumavy), nebo Milan Kundera, tehdy zde působící jako odborný asistent. Byl to čas mládí, čas ve kterém dozrával i jako autor. Jeho prvotiny spadají do éry nazývané „zlatá šedesátá“.

V roce 1962 absolvuje filmovou fakultu a začíná pracovat ve filmovém studiu Barandov coby dramaturg a scenárista. Důležité je v této době setkání

s režisérem Františkem Vláčilem.

S ním v roce 1967 natočil svůj „velký film“ *Údolí včel*.

Smůla se ho však chytila už v sedmdesátých letech a zdá se, že od té doby se ho drží neustále. Tehdy přišla nucená přestávka v tvorbě kvůli nařízení z vyšších instancí. Vrací se až díky slovenské televizi, která se rozhodla na-

točit seriál o osudech Jána Jesenia, podle jeho scénáře. Návrat na Barrantov se tedy podařil, ovšem ne nadlouho. Nastala „sametová revoluce“ a následně po ní byl v roce 1991 Körner opět propuštěn, tentokrát pro nadbytečnost. Mluvit však v souvislosti s takovým autorem, jako je Körner, o nadbytečnosti, je nehoráznou drzostí. To spíše vadilo, že nikdy nepodléhal žádným jiným vlivům společnosti, že vždy kráčet jen a jen svou cestou. „Člověk má zůstat takový, jaký je. Čili se nesmí přidat k žádné ideologii, k žádnému hnutí, k ničemu. Má zůstat především věrný sám sobě. To je moje téma,“ tvrdí sám Körner.

Skeptik, pesimista a katastrofik. To jsou přídomek, kterými je častován. Někdy o něm jiní tvrdí, že je vizionář a mnohé z jeho „vizi“ se i vyplnily. Není však spíše realistou? Nepředpovídá pouze nutný následek toho, co v dané situaci bezpodmínečně musí nastat? Nevyplnily se pouze děje, které mohl předpokládat každý rozumně smýšlející člověk? Skrze svůj proklamovaný skepticismus se dostal dokonce do křížku i se současným prezidentem Václavem Klausem. Ten ostře zareagoval na jeden z jeho článků a v Lidových novinách otiskuje svou reakci. Körner na to odpovídá po svém: „Se skepsí máte pravdu: jakákoliv moc se, podle mých zkušeností, cítí skepsí ohrožená... Moci jsem zkrátka nepříjemný už svou poetikou.“

Dílo Vladimíra Körnera je mnohými považováno za monotematické a tímto tématem je myšlena válka ve svých nejrůznějších podobách. Dovolím si však položit otázku.

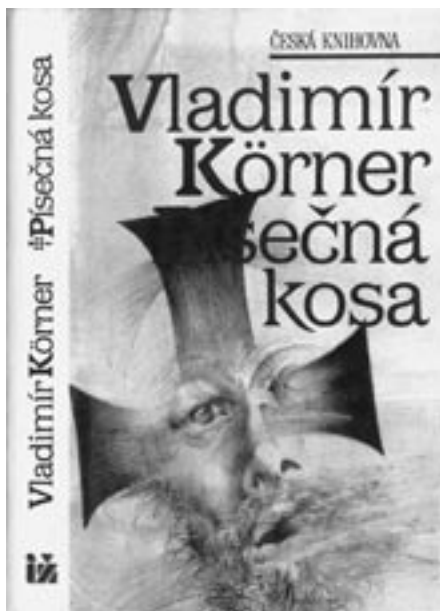
Nejsou válečné konflikty v jeho díle pouze kulisami, které podkreslují či rámuji obrazy poničených lidských osudů? Postavy Körnerových próz hledají vlastní identitu. Stává se, že je osud připraví o to, co nejvíce milují. A je to zase osud, který je často donutí uvěřit v boha. Posléze se však ukáže, že cesta k němu není tak ideální, jak by měla být. Víra sice nabízí možnost útěchy, spásy, ale je to také víra, kvůli které se vedly nerůznější boje a rozepře, které měly ve svém důsledku dopad na život jedince. Jeho příběhy proto mají poukazovat na hrůzy válečných dob a sám toho dosahuje především vykreslením osudů prostých lidí. Ti přichází o své domovy, příbuzné či blízké, i o svou víru. Proto jsou lidé zachyceni ve strastiplných situacích, kdy ztrácejí pevnou půdu pod nohama.

Körnerovy příběhy mají charakter nadčasový. Je tomu tak proto, že do popředí svých prací neklade dějiny, ale člověka samotného. Popisuje osudy stále stejného „obyčejného člověka“, majícího své stinné stránky, člověka, který chce jen klidně žít, ale není mu to umožněno, neboť je nedobrovolně zmítán nepřízní doby. Je vytržen z poklidu a bezstarostnosti svého žití a poslán na krkolomnou životní pouť. Je donucen zahodit své jistoty a hledat nový smysl bytí. A to vše kdesi v propasti času. Čím jsou osudy hrdinů tragičtější, tím víc z jejich životů vyplývá autorovo nutkavé poselství – navraťme se z chaosu k řádu, budme lidmi lepšími, milosrdnějšími a mějme blíž k sobě navzájem. Postavy však zůstávají nadále buď oběťmi, nebo mučedníky.

Rozpětí historického pojetí v autorových dílech je opravdu široké. Od próz odehrávajících se ve středověku (Smrt svatého Vojtěcha, Písečná kosa, Údolí včel...), přes prózy z pobělohorského období a dobu třicetileté války (Lékař umírajícího času, Psi kůže), prózy z období prusko-rakouských válek (Post bellum 1866, Život za podpis, Oklamáný, Svíbský les), první světovou válku (Anděl milosrdenství), až po období druhé světové války a období poválečné (Adelheid, Střepiny v trávě, Slepé rameno, Zánik samoty Berhof, Zrození horského pramene). Podepsán je zatím pod šestadvaceti filmy, spolupracoval s významnými režiséry jako František Vlácil, Petr Schulhoff, Dušan Klein, Karel Kachyňa, Antonín Moskalík, Miloslav Luther aj. Pokusil se dokonce i o dramatický počín. Vydává nové romány, točí nové filmy. Ten nejnovější, Krev zmizelého, můžeme v kinech vidět právě v těchto dnech. Tentokrát se Körnerova scénáře ujal Milan Cieslar.

Tvorba Vladimíra Körnera překročila už čtyřicátý rok své existence. Během této doby se vystřídaly různé styly a postupy při psaní prózy, které se vždy těšily oblibě u čtenářů. Vystřídali se různí představitelé politické scény a konečně

střídá se i čtenářstvo samotné. Jen Körner si ponechává svůj nádherný vytríbený „vančurovský“ jazyk, stále stejně osobitý postup při tvorbě svých knih, obrazové a vizuální ztvárnění. Neustálé zpracovávání podobného motivu vede spisovatele k hlubší myšlenkové podstatě díla. Je zárukou stále kvalitnější tvorby. Avšak přestože opakuje stále stejné, lidé stále nechtějí naslouchat. „Ale cožpak i modlitba, i proklínání, i zařikávání, nejsou než opakováním téhož? A tím vším – modlitbou, proklínáním i zařikáváním – Körnerova próza je a chce být! Je to próza plná krve – a tam, kde teče krev, racionalita selhává.“

V článku použity citace:

- KÖRNER, Vladimír. Adelheid. Údolí včel. Anděl milosrdenství. 1. soub. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1989.
- DOKOUPIL, Blahoslav. Poslední bitva zhasla. In: Tvar, r. 3, č. 50, str. 10. (10. 12. 1992)
- BILÍK, Petr. „Film špatnou literaturu odhazuje do smetí...“ In: Host, r. 2001, č. 2.
- HEJČOVÁ, Helena. Oklamáný pesimista. In: Lidové noviny, r. 8, č. 95, str. 5. (7. 10. 1999)

PETR MIKEŠ

Narozen 1948. V letech 1973 – 1974 pracoval v SVKOL v Olomouci, poté jako překladatel odborných textů na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého až do roku 1990. V 90. letech pracoval jako redaktor olomouckého nakladatelství Votobia, v roce 1999 spoluzakládal družstvo nakladatelů PERIPLUM. V současné době je editor a překladatel na volné noze, stále spolupracuje s nakladatelstvím Poradce a s řadou pražských nakladatelství. Žije střídavě v Olomouci a v Praze.

Své básně za normalizace vydával v samizdatových edicích (*Texty přátel a jiné*), po r. 1989 pak v různých nakladatelstvích (*Paměť rány* - 1990, *Dům je tam* - 1993, *Básně v próze* - 1995, *Stříbrný pták ve žluté skříni* - 1997, *Jediné touhy zpěv* - 1998). Jeho básně byly přeloženy do angličtiny, němčiny, polštiny, španělštiny, slovinštiny a litevštiny.

Do češtiny přeložil básně Ezry Pounda, Basila Buntinga, Jamese Joyce, K. S. Keyse, Richarda Caddela, Stephena Wattse, Sylvestera Polleta, a prózy A. Myrera, C. F. Terrella, Cha Āina, Nadine Gordimerové a dalších. Uspořádal také tři antologie (*Drak má dvojí jazyk – současná velšská poezie* - 2000, *Imagisté* - 2002, a *Vítr z Narragansettu – současní básníci New England* - 2003) a dva výběry z díla Ezry Pounda (*Chtěl jsem napsat ráj* - 1993, *Mistr těch, kteří vědí* - 1995).

Velkotýnecká

Ta stará cesta
mezi dvěma rozpadlými
grunty
vede přímo
do sedmého kruhu
Dantova pekla.

Stříbrný pták ve žluté skříni

Podzim, stříbrný pták
ve žluté skříni.
Zatřese křídly
a jejich prach
mění se v jíní.

V Neředíně

Věnováno Miroslavu Urbanovi

Byl to hřbitov
na samém konci města.
Mezi hroby studenti
biflovali na zkoušky
a dívky ve slamácích
nosily květiny.
Osamělí pijáci
se scházeli
u honosné hrobky
továrníka Andra.
Bylo tam ticho
rušené
jen zpěvem ptáků.

Haiku pro Vladimíra Erkera

Břidlice střechy,
za chalupou vinohrad.
Čas na řez na smrt.

KDE VONÍ PERGAMEN

Krásný cizinec

Štěpán Kohout

Foto: autor

Až dosud jsem si připadal jako špatný průvodce na zámku či v museu. Znáte ty zamlklé nešťastníky, rozené nemluvy s monotonním proudem tiché řeči. Na svůj bídný chléb vezdejší si vydělávají prací, pro niž nebyli stvořeni: neumí nadchnout, oslnit, překvapit. Zeptejte se, co mají nejvzácnějšího a buďte ujištěni, že vám ukáží raritní střep hrnce volutové kultury, zkamenělou stoličku pravěkého chudozubce nebo zlomek středověkého kalamáře, vytažený z páchnoucí odpadní jámy.

Ocházíte zklamáni. Chtěli jste vidět rzi prožrané válečné meče (muži), blyštivé zlaté šperky (ženy), zpráchnivělé kostry (děti). Mají to někde ve skříni a neukážou... co je nám po střepch?

Tak i já jsem vám dosud ukazoval stářím napůl zteřelé popsané blány a snažil se vyvolat údiv: tak staré, tak vzácné, jedinečné!

S běžnou představou rukopisu se však mé drahocenné poklady dosud úspěšně mýjely. "Kde jsou obrázky?" Tady přece, ornamentální iniciály. "A ty s lidičkama?" Figurální výzdoba, jistě, řídká, ale pohleďte, zde a zde, drvoštěp, dráček... "A proč nejsou barevné?" Vysvětlování, že i rumělková červeň je barvou a donedávna byla dokonce ze všech barev nejdůležitější, jsem raději vzdal. Tudy cesta nevede.

Dnes vám tedy z pokladů olomoucké kapitulní knihovny představím skutečný rukopis s velkým R. Vzácný, drahocenný, rozměrný, bohatě iluminovaný slavným francouzským mistrem a považte, těch figurek!

V předminulé části jsem se při výkladu o Tripartitě Ivona z Chartres zmínil, že byla překonána dílem boloňského učitele Gratiana Concordia discordantium canonum, jež je krátce zváno Decretum Gratianovým.

Celkový pohled na uspořádání textu.

O osobě “otce církevního práva” je známo kupodivu málo. Křestním jménem snad Jan či František, někdy byl označován za mnicha kamaldulského řádu, své životní dílo dokončil asi po roce 1140 a zemřel někdy kolem roku 1150. Samé dohady...

Zato dílo je ohromující. Uspořádat do jednoho systému všechny církevní normy, nahromaděné za tisíciletí, jistě nebyla práce lehká. Podstatu dobře vystihuje trochu tajemný název: Porovnání rozporných kanónů.

Řecký výraz kanón znamenal původně tyč, prut, později měřítko, měřicí tyč nebo provázek a od měřítka už nebylo daleko k významu pravidlo, norma. Kanóny, v latinském tvaru canones, ujal se pro označení norem církevních, na rozdíl od zákonů světských, leges. Odtud tedy vzaly jméno obě součásti práva: kanonistika a legistika, právo církevní a světské. Jen ten, kdo je obsáhl, získal nárok na titul doktora obojího práva (JUDr. = iuris utriusque doctor).

Za tisíc let života církve se však nahromadilo mnoho předpisů již zastaralých, navzájem protikladných, sobě odporujících. Gratianovou úlohou bylo seřadit právní masu do uceleného systému, vypustit přebytečná ustanovení a rozhodnout, který z kontradiktorních výnosů je

přínosem a který má být odvržen. Concordia však neměla ambici stát se zákoníkem, vyhlášeným ústřední autoritou, měla sloužit jen jako vyučovací pomůcka.

Původní forma Decreta, snad čtyřdílná podle vzoru Iustinianova kodexu římského práva, není příliš zřetelná, rozdělení na tři hlavní části je až dílem bezprostředního Gratianova žáka Paucapaley a definitivně zásluhou Quidona z Baysia († 1311): 101 distinkcí první části pojednává zprvu o církevním právu a jeho pramenech, poté o osobách v církvi a jejich hodnostech. Druhá část je rozdělena na 36 kaus práva trestního, majetkového, řeholního a manželského. Třetí část o pěti distinkcích se zabývá předpisy o svátostech, bohoslužbě a liturgii.

Na Gratianovo Decretum navázali postupně zpracovatelé mladších církevních norem, všechna díla jejich píli pořízená, totiž Liber Extra, Liber sextus, Clementinae a Extravagantes, vytvořila spolu s Decretum svod celého církevního práva. Roku 1582 byl tento takzvaný Corpus iuris canonici vyhlášen jediným platným církevním zákoníkem a zůstal jím až do roku 1918.

Krátce poučení o obsahu zařadíme rukopisem signatury CO.39. Patří k našim největším, listy jsou vysoké 49 cm a 29 cm široké. Rozvržení textu na stránce, textové zrcadlo, je příznačné pro rukopisy právní: vlastní text Decreta je obklopen komentářem

Detail miniatury. Scéna, znázorňující zákonodárce, byzantského císaře Justiniana, se v právnických rukopisech často vyskytuje.

čili glossou Jana Teutonica († 1245) ve zpracování Bartoloměje z Brescie († 1258).

Hned na první straně, pod nádhernou miniaturou, znázorňující panovníka diktujícího písaři zákon za přihlížení skupinky velmožů, čteme okřídlená slova „Lidský rod se řídí dvěma soustavami pravidel, totiž přirozeným právem a mravy...“ Tak začíná oddíl distinkcí (ff. 1ra – 71ra).

Následují jednotlivé právní případy, *causae*, (ff. 71ra – 265rb) ke každému z nich pokládá autor několik otázek k rozřešení, *quaestiones*, a k otázkám pak snáší příslušná slova Bible, rozhodnutí papežů, ustanovení koncilů a jiné akty. Zvláštní postavení zde má *causa* 33. *quaestio* 3. o pokání (ff. 232ra – 252ra), tento text se dělí navíc na 7 distinkcí. Každá *causa* je uvedena stejně honosnou miniaturou jako je úvodní., další jsou jen o něco málo menší, zpravidla 6 × 8 cm. Výjev názorně představuje probíraný případ, ku příkladu první *causa* o přečinu simonie, kupování

CO.39, 71ra – *Simonie*

církevních úřadů, doprovází scéna rodičů, platících mnichům za přijetí chlapce do kláštera. Zatímco otec předává váček s penězi, drobný hošík v modré tunice se úzkostně tulí k černému hábitu opatovu.

Obsah poslední části, závěrečných distinkcí, označovaných souhrnně podle první z nich „*de consecratione*“ (ff. 265rb – 293ra), přibližuje scéna bohoslužby. Úplně nakonec (f. 293ra – rb) nacházíme pět dodatků, pro něž se užívá název *paleae*. Písař je zřejmě opomněl zahrnout do vlastního textu, neboť jiné známé *paley* jsou zde řádně zaneseny.

Kdo byl umělcem, tvořícím zmíněné jedinečné malby? Byl jím nejvýznamnější francouzský miniaturista konce 13. století, známý jako Mistr Honoré († po 1318). Svou dílnu měl v Paříži, v dnešní ulici Boutebrie v Latinské čtvrti blízko Sorbonny. Proslul iluminovaným breviářem na objednávku krále Filipa Sličného a rukopisem *Somme Le Roi* – první je uložen v pařížské Národní knihovně (Ms.lat. 1023), druhý v londýnské Britské knihovně (Add.Ms. 54180). Z jeho dílny vyšel též jiný rukopis *Decreta*, dnes k vidění v Městské knihovně v Tours (Ms. 558), samotnému mistru je připisána titulní miniatura. Ne-li přímo on sám, pak tedy okruh jeho nejbližších pomocníků se podílel i na výzdobě našeho rukopisu.

Souvislost však zůstávala dlouho utajena. Až teprve Anthony Melnikas zveřejnil v roce 1975 soupis miniatur všech známých rukopisů *Decreta*. Sem zahrnul jak rukopis CO.39, tak i dva zlomky ze soukromých sbírek, jejichž původ z dílny Mistra Honoré byl již znám. Podoby si všimla Sandra Hindmanová (* 1944), pařížská galeristka a zároveň profesorka dějin umění chicagské Severozápadní university.

Zde se mi naskýtá hezká příležitost odpovědět na otázku, kterou lidé při pohledu na bohatě vypravené

kodexy často kladou: “Jakou má asi taková knížka cenu?” Má první odpověď o historické ceně peněží nevyčísitelné se jim přirozeně zdá neuspokojivá. Naštěstí mám v rukávu nachystanou odpověď mnohem přesnější. V červnu 1990 byl v londýnské aukční síni Sotheby’s dražen jeden z oněch zlomků, dvojlíst s miniaturou. Jeho odhadní cena uvedená v katalogu činila 60.000 liber. Jediná miniatura! A v našem rukopisu jich zbývá ještě 35. A dál už si převádějte, násobte nebo dělte sami podle libosti...

Budiž zde na výstrahu řečeno všem, kteří by snad po přečtení předešlých řádků upadli v pokušení, že výše zmíněný A. J. Melnikas (* 1928), slavný profesor dějin umění na Ohijské státní univerzitě, byl v roce 1996 odsouzen k čtrnáctiměsíčnímu trestu vězení, 250 hodinám veřejných prací, vysoké pokutě a k náhradě škody za krádeže iluminací z rukopisů ve vatikánské a toledské knihovně. Obzvláště ve Vatikánu byl stálým návštěvníkem, považovaným už za “součást vybavení”. Jeho čin ukazuje, že se opravdu nelze spolehnout na ničí poctivost a knihovník musí být stále ve střehu.

Ale zpět k důležitějším věcem. V našich zemích se znalost Gratianova díla začala rozšiřovat zásluhou nám již z minulého dílu povědomého pražského biskupa Daniela († 1167), který měl bohaté zahraniční styky, mimo jiné s Itálií: český kronikář Vincentius pro něj roku 1159 nakupoval knihy přímo v Bologni. Prosadit širší platnost církevního práva se u nás podařilo až dalšímu z jeho nástupců Ondřeji († 1223/24), jenž v tomto ohledu těžce zápasil s králem Přemyslem Otakarem I. a vítězství své věci zaplatil vyhnanstvím.

Můžeme vznést i domněnku, jak se rukopis dostal do našich krajín. Kronika zbraslavská k roku 1292 uvádí, že král Václav II. věnoval opatům kláš-

terů valdsaského, sedleckého a zbraslavského 200 hřiven stříbra na nákup knih v Paříži. V té době byl Mistr Honoré v plné tvůrčí síle. Kronikář dále píše, že opati nakoupili za věnovaný metrický cent drahého kovu mnoho svazků, z čehož měl král – ač negramot – velkou radost. Cesta do Olomouce je pak zdánlivě nasnadě: kláštery zbraslavský i sedlecký byly husity vyplněny v letech 1420 a 1421. Kniha byla buď odkoupena z kořisti – třeba nepřímo, anebo v případě Zbraslavi ji prodal zbytek zachránivších se mnichů, aby měl nějaké prostředky – sedlečtí byli všichni povražďeni. Tak nějak to být mohlo..., ale až po roce 1435, neboť inventář knihovny z toho roku ještě tento svazek neuvádí.

Kapitulní knihovna vlastní ještě celou řadu kanonistických rukopisů, díla Jana Teutonica, Benencasy Aretina, Bernarda z Pavie, Quidona z Baysia, Tancredova, Jana Andreae, Raymunda z Peñafortu... co jméno, to pojem. A to se nezmiňuji vůbec o oblasti práva světského. Podíl právnických rukopisů naší knihovny je totiž nebývale vysoký a co je pozoruhodné, kromě základních příruček nalézáme mnoho děl teor etických.

Za tuto pozornost je třeba olomoucké kanovníky pochválit, jmenovitě pak magistra Sandera z Rambowa († 1399), z jehož soukromé knihovny je dodnes dochováno osm svazků u nás a jeden, jím kdysi darovaný dolanské kartouze, ve zdejší knihovně vědecké (sg. M II 136). Sander se neomezil na pouhé studium práva, sám sepsal *Tractatus casuum*, dochovaný ve zlomku v CO.286, a sestavil sbírku listinných formulářů podle vzoru písemností biskupa Jana ze Středy (Národní knihovna Praha Ms. IV.A.5). Jeho osoba je dokladem samostatné tvůrčí činnosti v okruhu olomoucké kapituly.

EVANGELIÁŘ ZÁBRDOVICKÝ V OLOMOUCKÉ VĚDECKÉ KNIHOVNĚ

Pavol Černý

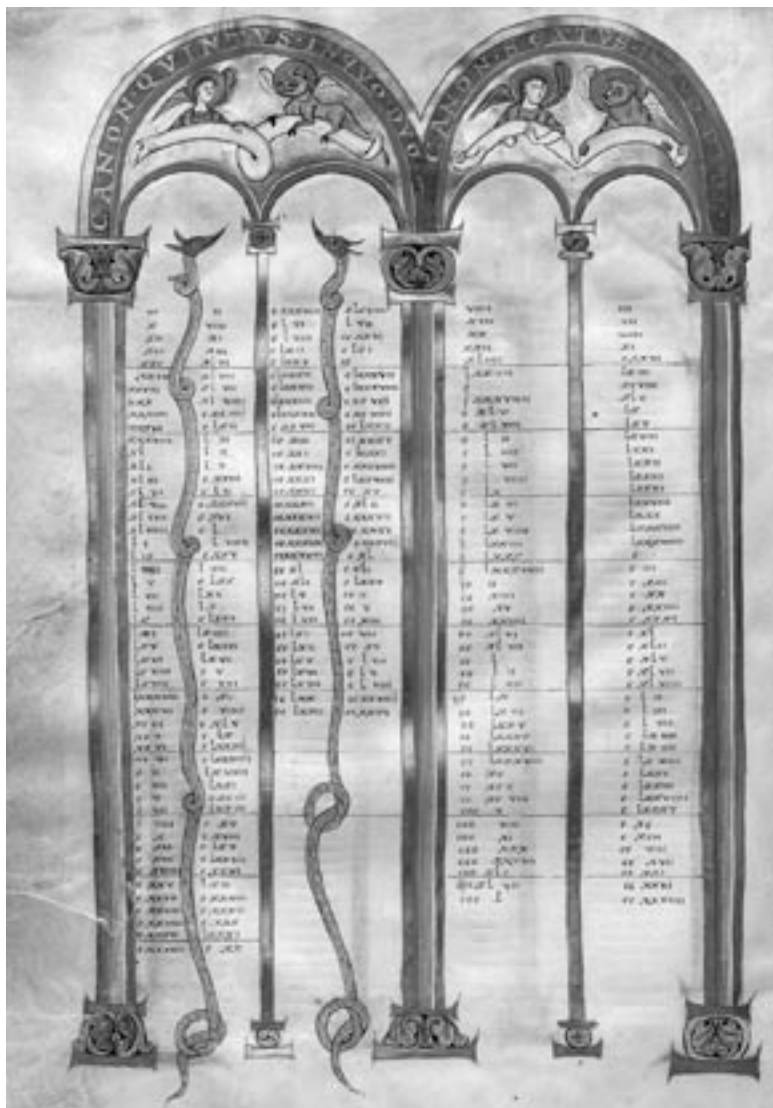
Foto: archiv redakce

Mezi nejstarší středověké rukopisné knihy, chované dnes ve Vědecké knihovně v Olomouci, patří nepochybně i Evangeliiář, nesoucí v současnosti katalogovou signaturu M II 74, který je pozoruhodný nejen ranou dobou svého vzniku, ale především jako významná kulturně-historická památka, pomáhající objasnit - navzdory svému cizímu původu - některé aspekty kulturních a politických dějin starší přemyslovské doby v českých zemích. Charakterem svého textu patří k typu knih, jejichž hlavní částí jsou čtyři kanonická evangelia. Počínaje svými nejstaršími známými exempláři z pozdní antiky se čtyři evangelia objevují ve dvou edičních podobách: Buď jako integrální součást úplných textů biblických knih, zvaných pandekty, nebo v ozvláštňelém samostatném vydání, t.j. evangeliiářích. Vydání evangelii se dále vyznačuje určitými standardními a tradicí ustálenými rysy: Před jejich vlastními čtyřmi knihami se totiž objevují ještě některé další doplňkové texty. Jsou to předně předmluvy, připisované Eusebiovi, biskupovi z Cesareje a důvěrníkovi prvního křesťanského císaře Konstantina, dále sv. Jeronýmovi, velkému překladateli biblických textů do latiny a tvůrci takzvané Vulgaty, nebo konečně jeho současníku sv. Ambrožovi, biskupovi milánskému. Dále jde o tzv. kánonové tabule, sestavené údajně zmíněným biskupem Eusebiem, který usiloval o vyznačení obsahově shodných pasáží v textech všech čtyř evangelii, a tedy o jejich vnitřní „harmonii“ za pomoci očíslování, seřazeného pak přehledně pod

sebou v tabelární podobě. Posléze třetí a pro samostatná vydání evangeliiářů zvláště charakteristickou složkou představují tzv. capitularia, čili seznamy perikop jakožto výňatky z textů jednotlivých evangelii, čtených na jednotlivé liturgické dny a svátky během mešní bohoslužby a seřazených tedy podle pořadí církevního kalendáře. Texty capitularií, objevující se v evangeliiářích buď na počátku, nebo častěji na jejich konci, nabízejí častokrát důležité indicie pro určení původu a někdy i doby vzniku příslušného rukopisu.

Díky svému mimořádnému významu pro křesťanskou věrouku a liturgii jako ztělesněné a zjevené „Slovo Boží“ Nového zákona byla evangeliiím prokazována mimořádná úcta, která našla svůj výraz i v neobyčejné péči o materiální podobu knih evangeliiářů, jejichž texty kopirovali zkušení písaři - kaligrafové, stránky zdobili význační iluminátoři a vazby zhotovovali schopní umělci ovládající zpracování nejvzácnějších materiálů, zlata, emailů, drahokamů či slonovinových reliéfů. Ty pak knihám propůjčovaly mimořádně přepychový vzhled. Tyto i svou materiální hodnotou neobyčejně cenné kodexy byly pak ukládány nikoliv v knihovnách opatských či biskupských kostelů, nýbrž v trezorech, spolu např. s relikviiemi a dalšími prvořadými poklady. Kromě toho to byly v raném a vrcholícím středověku především luxusně provedené evangeliiáře, které nacházely své uplatnění i jako prestižní a oficiální diplomatické dary panovníků významným adresátům.

Iluminátorská výzdoba těchto cimelií 10. a 11. století v německých zemích - odkud pochází většina dnes zachovalých a dobře doložených příkladů - ustálila do víceméně závazné podoby, pozůstávající ze tří, resp. čtyř základních složek: Na jejich počátku,

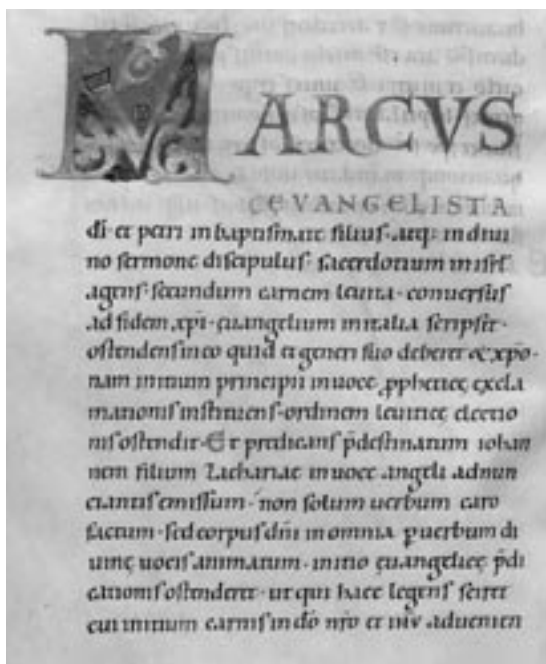

fol. 21v - Kánony v aVI

ještě před vlastními texty evangelií, se vyskytují zdobené kánonové tabule obvykle v architektonické podobě, čerpající více či méně z klasického antického tvarosloví. Následují pak celostránková zobrazení čtyř evangelistů, obvykle sedících za pultem při písarské činnosti, jako autorů na počátcích jim příslušejících knih. Třetí složku zde tvoří velké iniciály, zdobené častokrát rostlinnými nebo zvířecími motivy a uvádějící vlastní texty jednotlivých evangelií. Zvláště bohatě iluminované evangeliáře, které vznikaly obvykle na objednávku otónských či sálských králů a císařů ve skriptoriích předních benediktinských klášterů v německých zemích (např. v Trevíru, v Reichenau, v Echternachu či v Kolíně nad Rýnem) mohou vykazovat i řadu scén ze života Krista, rozdělených pokud možno rovnoměrně na jednotlivá evangelia.

Vrátíme-li se nyní k Evangeliáři zábrdovickému, musíme konstatovat, že strukturou svých textů odpovídá výše uvedeným normám, nicméně vzhledem a provedením patří k podstatně skromnější, statisticky však nejvíce doložené kategorii iluminovaných kodexů tohoto druhu. Jeho iluminátorská

výzdoba pozůstává totiž pouze z úvodních kánonových tabulí a dále z iniciál, objevujících se buď ve větším měřítku na počátcích jednotlivých evangelií, nebo drobnějších a jednodušších, vyznačujících některé další důležité textové úseky. Chybí tak nejen scény líčící život Kristův, ale i jinak zcela standardní celostránkové zde „portréty“ čtyř evangelistů. Navzdory svému nepřilíš reprezentativnímu charakteru, zasluhuje olomoucký kodex rozhodně hlubší pozornost, především z hlediska širších a v jeho případě relativně známých kulturně historických souvislostí. Dnes je totiž zcela nepochybné, že tento rukopis vznikl v prostředí tzv. „bavorské malířské

fol. 72v - iniciála „M“arcus

školy“, s největší pravděpodobností v jejím hlavním centru, v biskupském Freisingu, případně v nedalekém benediktinském klášteře Weihestephan. Svědčí o tom totiž nejen iluminátorská výzdoba v jejím technickém, motivickém a stylistickém provedení, ale daleko spolehlivěji paleografický charakter písma a především jak struktura jinak velmi málo známých devítidílných kánonových tabulí, tak i liturgický charakter capitularií. Už ve starším českém bádání byl vysloven názor, že text Evangeliáře zábrdovického byl okopírován písařem, který byl odpovědný i za vznik textů exempláře Apokalypsy, uložené dnes v Kapitulní knihovně pražského Hradu pod signaturou A 60/3 a vybavený poměrně bohatými iluminacemi. Dále bylo zjištěno, že oba tyto rukopisy, vzniklé současně ve stejném skriptoriu, se musely už velmi záhy objevit v českých zemích, kde je jejich společná existence doložena o něco později ve stejné knihovně, lokalizovatelné s největší pravděpodobností do kapituly pražského biskupství. Zatímco rukopis Apokalypsy zůstal - jako jeden z mimořádně vzácně doložitelných případů tohoto druhu - zřejmě bez přerušení prakticky na stejném místě, Evangeliář zábrdovický se později ocitl za nejasných okolností v premonstrátském klášteře v Zábrdovicích u Brna, odkud se pak po Jozefínských reformách na sklonku 18. století dostal do držení olomoucké univerzity, dnešní Vědecké knihovny.

Z této spojitosti mezi oběma kodexy možno vyvodit ještě další poznatky: Pražský rukopis Apokalypsy je na svém počátku zdoben celostránkovou miniaturou, rozdělenou horizontálně na dvě poloviny (fol. 1v). V horní je zobrazena scéna vidění sv. Jana na ostrově Patmos (Zj, 1,10-20), zatímco

v dolní vystupují dvě dvojice proti sobě ze tří čtvrtin obrácených postav. V pravé části je zobrazen opat s berlou, držící v natažené pravici rozevřený kodex, za ním pak stojí postava mnicha, jeho asistenta. V levé dvojici je rozeznatelný světský vladař, identifikovatelný jako český kníže Vratislav II. a dále jeho zbrojnoš držící na rameni meč. Přemyslovský vladař je zde zobrazen poněkud neobvykle, pokud jde o zvláštní pokrývku hlavy, v níž byla právem spatřena ona mitra, která mu byla udělena papežem v roce 1072, resp. 1073 jako výraz mimořádné přízně římské kurie. České kníže drží dále v levé ruce kopí s bělavým praporcem, jež je ztotožnitelné s další historicky doloženou insignií, a sice s replikou sv. Kopí, které Vratislav II. ukořistil v roce 1080 během bitvy u Flarchheimu, kde bojoval na straně svého protektora, tehdy ještě německého krále Jindřicha IV. Specifické podání postavy Přemyslovského panovníka dovoluje pak vymezit dobu vzniku rukopisu, v němž se nachází jeho zobrazení, a sice mezi rok 1080 - datum zmíněné vojenské srážky - a dále rok 1085, kdy české kníže získalo vytouženou královskou korunu z rukou už císaře Jindřicha IV., korunu, s níž však zde ještě není zobrazen. Co se týče postavy opata v této miniatuře, jde patrně o představeného zmíněného benediktinského kláštera Weihestephan u Freisingu - buď Jindřicha II. (1080-1082), nebo Erchangersa (1082-1096) - který je zobrazen jak českému knížeti předává knihu, identickou s konkrétním a reálným rukopisem, v němž se tato miniatura nachází. Z těchto poznatků pak vyplývají závěry i pro Evangeliiář zábrdovický. Zobrazený opat byl dle všeho i donátorem posledně zmíněného rukopisu, který vznikl - jak bylo řečeno už výše - současně s pražským exemplářem Apoka-

fol. 19r - detail výzdoby

lypsy ve stejném skriptoriu a který spolu s ním pak tvoří úplné texty Nového zákona.

Uvedená zjištění jsou závažná i ze širších historických hledisek, neboť vrhají příznačné světlo na kulturní situaci v českých zemích druhé poloviny 11. století. Tehdy v přemyslovské říši zjevně ještě neexistovalo žádné zavedené skriptorium, které by produkovalo na systematickém a pravidelném základě rukopisné knihy. Za těchto okolností se musel český vladař obracet na vyspělejší centra do blízké ciziny, která se mu nabízela právě v nedalekém Bavorsku a jemuž české země vděčí i za mnohé plodné podněty už ve starších dobách během procesu formování počátků křesťanské kultury. Budiž zde na závěr v této souvislosti připomenuto, že první spolehlivé doklady o provozu skriptoria v našich historických oblastech se týkají až iniciativy olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, který - jak známo - během druhé čtvrtiny 12. století založil v tehdejší ještě benediktinském opatství na Hradisku u Olomouce intenzivně pracující písařskou a iluminátorskou dílnu.

Pozvánka na exkurzi po knihovnách nejbližších sousedů:

Banská Bystrica, Bratislava, Vídeň

Hana Študentová

Foto: archiv redakce

V září minulého roku jsem měla možnost navštívit tři významné knihovny ve dvou nejblížešších sousedních zemích, návštěva zahrnovala Státní vědeckou knihovnu v Banské Bystrici, Univerzitní knihovnu v Bratislavě a Městskou knihovnu ve Vídni. Přijměte pozvání na malou exkurzi těmito knihovnami.

Státní vědecká knihovna v Banské Bystrici, ul. Lazovná 9, <http://www.svkbb.sk> sídlí od r. 1967 v historické budově bývalého župního domu, v novobaročnické budově z konce 18. století. Budova prošla v té době generální rekonstrukcí, další část úprav byla realizována v letech 1996-2003, kdy proběhla rekonstrukce podkroví se zpřístupněním dalších prostor pro čtenáře. V současné době probíhá oprava střešní krytiny části komplexu budov a před konečnou úpravou je prostor tzv. Stromového nádvoří. Velmi zajímavý prostor areálu vytváří impozantní zasklené nádvoří, spojující dva objekty SVK. Součástí knihovny je také Literárně-hudební muzeum, které dokumentuje hudební a literární tradice regionu Banské Bystrice a Brezna, provozuje Památník Jozefa Gregora Tajovského a Památník Jozefa Murgaše v Tajově a Památník Pavla Tomkoviče v Podnonicích.

Zřizovatelem SVK je Ministerstvo kultury Slovenské republiky, rozpočet knihovny činí 23 mil. Sk, vlastní příjmy tvoří cca 2 mil. Sk, a to především za pronájem místností na konference, semináře, školení, porady apod. Klienti SVK z podnikatelské sféry jsou např. banky, pojišťovny, vydavatelství apod.

Počet zaměstnanců knihovny je 88, velmi často se jedná o absolventy studijních oborů historie-němčina, filosofie-němčina, knihovnické vzdělání je doplňováno až v průběhu zaměstnání v knihovně. SVK má pečlivý systém interního vzdělávání, na který je kladen zvláštní důraz. Každý pracovník má vypracován systém individuálního vzdělávání. Je pečlivě evidována účast na školeních, seminářích a konferencích, publikační činnost. Každý vedoucí pracovník zpracovává osnovu interního školení svých podřízených a kontroluje výsledky. Školení zahrnují kromě kurzů ICT i roční kurz základů knihovnictví pro pracovníky bez knihovnického vzdělání, rozšířená jsou školení k právním předpisům, výběrově prochází zaměstnanci jazykovými kurzy. Velmi přísná je evidence docházky včetně kuřáckých přestávek. Všichni pracovníci se povinně podílejí na sobotních službách. V oblasti odměňování je hlavním kritériem účast při interních grantech, osobní hodnocení je přiznáváno jen na 3 měsíce. Nově SVK zřídila funkci projektového manažera, který sleduje vyhlášené granty a zodpovídá za zpracování projektů.

Banská Bystrica, Stromové nádvoří

Knihovna eviduje zhruba 8 tisíc čtenářů a má výborné výsledky co do počtu návštěv a výpůjček. Ceny služeb odpovídají úrovni u nás, vysoké jsou sankční poplatky a SVK také vybírá peníze za nadstandardní služby. Ze služeb bych ráda zmínila speciální studovny, kromě informační a referenční služby nabízí knihovna německou a multimediální studovnu, bibliografickou studovnu, studovnu speciálních technických a legislativních dokumentů, elektronických knih a časopisů. Kromě univerzální studovny je k dispozici studovna odborných periodik a elektronických informačních zdrojů. Specialitou je geologická studovna a studovna knihovnické literatury.

SVK využívá již delší dobu knihovní systém VTLS tzv. classic a stejně jako většina veřejných knihoven na Slovensku přechází nyní na vyšší verzi VIRTUA. Správu automatizovaného systému bude zajišťovat pro všechny knihovny na centrálním serveru Univerzitní knihovna v Bratislavě.

Univerzitní knihovna v Bratislavě, Michalská 1, <http://www.ulib.sk>, prochází od dubna 2003 rozsáhlou rekonstrukcí. Předpoklad dokončení a zpřístupnění knihovny veřejnosti je v dubnu 2005. Univerzitní knihovna je nejstarší vědeckou knihovnou na Slovensku, byla založena r. 1919. Sídlí v historických budovách v centru Bratislavy (Palác Uherské královské komory, Klášter klarisek – původně středověký cisterciácký klášter, a Palác Leopolda de Pauliho včetně rokokového zahradního pavilonu z 18. stol. – Lisztova pavilonu). Všechno jsou památkově chráněné objekty, což značně komplikuje celou rekonstrukci v centru města. Vedení knihovny využilo možnosti získání půjčky z Rozvojové banky Rady Evropy, a to ve výši 137 mil. Sk. Vláda SR dala záruky a dofinancovala

stavbu včetně nákladů na archeologický průzkum a záchranu archeologických nálezů, které výrazně ovlivnily realizaci skladové části knihovny. Po dvojím navýšení rozpočtu stavby činí celkové náklady generální rekonstrukce 486 mil. Sk, 7 mil. Sk si vyžádají technologie (počítačová síť a server), 2 mil. Sk telekomunikační infrastruktura.

Celá rekonstrukce je rozdělena do tří samostatných staveb, zkolaudována je v současné době první budova, tj. Klášter klarisek. Objekt je až do dokončení druhé stavby využíván na knihovnické činnosti a neslouží veřejnosti. Před rekonstrukcí bylo třeba vystěhovat 4 mil. knihovních jednotek. Cenu p. ředitel Lechner kalkuluje na 180,- Sk na 1 běžný metr. Stěhování se týkalo také 9 tisíc zásuvek katalogů a kartoték včetně přesunu nábytku ze tří budov.

V současnosti probíhají vnitřní rekonstrukce, stavební práce, nové rozvody, technické zázemí v Paláci Uherské královské komory a Paláce Leopolda de Pauliho. Největším problémem jsou podzemní sklady v Lisztově zahradě. Proti původnímu plánu nemůže knihovna vybudovat dvoupodlažní podzemní sklady pod celou zahradou. Vzhledem k archeologickému průzkumu lze využít pouze polovinu výměry zahrady a sklady v podzemí by měly být čtyřpodlažní. Zásah do projektu znamená značné navýšení nákladů a oddálení dokončení stavby.

Dokončením generální přestavby tří budov knihovny získají uživatelé Multifunkční kulturní a knihovní centrum o rozloze 21 000 m². Knihovna bude mít 200 zaměstnanců, 500 čtenářských míst a 500 počítačových stanic. Součástí knihovny bude i centrum UNESCO, středisko NATO, restaurátorská dílna, pracoviště retrospektivní bibliografie, hudební kabinet. Kromě všeobecné studovny

s encyklopedickou a slovníkovou literaturou budou k dispozici specializované studovny s volným výběrem. Rozsáhlé společenské prostory a prosklené původní nádvoří umožní rozšíření činnosti knihovny na širší kulturní nabídku včetně aktivit muzeí a galerií. Provoz knihovny bude ve směnách od 7 do 22 hod., otevřeno 7 dní v týdnu.

Dosud UK používá systém Aleph 500, ale stejně jako SVK v Banské Bystrici přechází na nový systém VIRTUA. Garantem jednotného systému pro automatizaci knihovnických procesů a implementaci softwaru je rozhodnutím MK SR Národní knihovna v Martině.

Městská knihovna ve Vídni, Buechereien Wien, Hauptbibliothek, 1070 Wien, Urban-Loritz-Platz 2a <http://www.buechereien.wien.at> vychází ze stanice vídeňského metra, umožňující přímý vstup do knihovny ze stanice metra linky U6, před budovou je stanoviště pěti linek tramvají. Ústředí knihovny uprostřed dopravní tepny Vídně – severojižní magistrály – je dokonale izolováno od dopravního ruchu, působí jako oáza klidu a pohody.

Jedná se o novostavbu, zprovozněnou 8. dubna 2003. Moderní budova připomíná tvar lodi s několika palubami včetně kulatých oken. Realizaci stavby nové knihovny předcházela problematická jednání s Magistrátem a vedením knihovny zejména ohledně výběru umístění hlavní budovy. Dnešní stav potvrzuje velmi dobrý výběr místa, dokonce počet čtenářů se zdvojnásobil, denní návštěvnost je 3000 čtenářů, ročně 1,6 mil. výpůjček. Městská knihovna ve Vídni má celkem 50 půjčovných míst, 1 448 000 knih, 181 000 AV-médií a 3 100 seriálů. Knihovna je otevřena ve všední dny od 11 - 19 hod., v sobotu od 10 - 14 hod. Volný výběr nabízí přes 300 tis. knihovnických jednotek. Pro čtenáře je určeno 78

počítačových stanic (Internet, CD-R, databáze), 40 audio a video pracovních stanic. Uživatel na jeden registrační průkaz může navštěvovat hlavní knihovnu i některou z padesáti dalších půjčoven Městské knihovny ve Vídni. Vypůjčené dokumenty může čtenář vrátit v kterékoliv pobočce knihovny. Najatá firma převáží každý den provozu cca 10 000 vrácených dokumentů mezi jednotlivými půjčovnami.

Knihovna je rozdělena mezi jednotlivé College – relativně samostatná oddělení, zajišťující akvizici, zpracování, informační a půjčovní služby. V knihovně není samostatná studovna nebo informační pult, každá College poskytuje kompletní služby v daném oboru. Knihovna zaujímá 2. a 3. patro budovy, ve 4. patře je denní kavárna a nekrytá terasa s krásným výhledem na město a okolí. Ve 2. patře u vchodu do knihovny, kde také vyústuje výtah z metra, je centrální výpůjční

Městská knihovna ve Vídni

pult. Toto poschodí dále nabízí College 1 – Literatura a jazyky, College 2 – Souhrnně o regionu a světě, College 3 – Hlediska/stanoviska. Ve 3. poschodí je umístěna College 4 – „Kirango“ – dětská planeta, College 5 – Centrum umění – Hudební knihovna, College 6 – Know-How. Pro registrované čtenáře zde slouží Internetová galerie a velký prostor zaujímá Přednáškový sál vybavený moderní technikou pro prezentaci, místnost pojme 110 až 200 osob a je využívána na video produkce, koncerty, autorská čtení, prezentace nových knih a hry s dětmi.

Zaměstnanci knihovny mají převážně středoškolské vzdělání, odborní pracovníci si doplňují knihovnické vzdělání většinou až v průběhu praxe,

Městská knihovna ve Vídni

což zahrnuje písemnou studijní práci s obhajobou. Certifikát o absolvování kurzu vydává Svaz rakouských knihovníků. Pracovníci se nespécializují na jeden druh činnosti, ale střídají se, což usnadňuje kvalitní pokrytí služeb.

V knihovně se používají čipové karty, čtenáři si mohou samostatně půjčit knihy ve volném výběru a dokonalé bezpečnostní zařízení umožňuje i automatizované vracení knih.

Čtenářské poplatky jsou diferencované, děti a mládež do 18-ti let využívají knihovnu zdarma, slevu mají studenti, důchodci i nezaměstnaní.

Interiér knihovny vytváří mobiliář od německé firmy EKZ Reutlingen. Velmi příznivý dojem dělá světlé javorové dřevo a zajímavě řešené prosvětlení objektu, také umístění oboustranných regálů s vlastním osvětlením a výrazné informační body v jednotné úpravě působí výborně. Vnitřní prostor knihovny dlouhý 150m je v každém podlaží rozdělen dvěma příčnými schodišti, celková užitková plocha představuje 6 085 m². Novostavba ústředí vídeňských veřejných knihoven byla realizována nákladem 34 mil. EUR, z toho 6 mil. bylo vynaloženo na vybavení. Novostavba připomíná loď a knihovna ostrov, na který by měl každý zajít a kde najde vše, co potřebuje.

Chtěla bych Vás upozornit na připravovanou akci SDRUK „Třemi zeměmi Evropské unie“, plánovanou na 27. 4. - 29. 4. 2005. Exkurze knihovnami bude zahrnovat návštěvu Nitry, Národní knihovny v Budapešti, Univerzitní knihovny v Bratislavě a Městské knihovny ve Vídni. Více informací najdete na <http://www.sdruk.cz/>

S.P.I. sladce i na vavřínech, aneb Dovolte mi představit ...

Literární skupina S.P.I., scházející se v Městské knihovně v Havířově, vznikla díky místní soutěži Nepište do šuplíku. K několika úspěšným účastníkům se postupně přidalo pár dalších, tito byli pak pozváni na první autorské čtení, pro jehož velký úspěch a náhlé splnutí duší, došlo k dalšímu opakování a dnes se rádi vidíme každý měsíc a někdy i dvakrát.

Je pravdou, že vždycky se musí najít někdo, kdo vše organizuje, svolává, kdo vymýšlí témata a tak...

Ostatně všichni mí básníci a spisovatelky mne navštěvují často v knihovně, neboť kromě psaní se věnují zhusta i čtení, a to nejen beletrie.

Na seznamu mám v této chvíli 16 aktivních literátů, 11 pasivních a pět stálých příznivců, kteří nám chodí naslouchat a taky nás zásobují občerstvením. 12 jest příslušníků silného pohlaví a 20 ostatních. 6 literátů se kromě psaní věnuje i výtvarnému umění a fotografii, tři žurnalistice, dva také skládají písničky a doprovází se při jejich prezentaci na kytaru. Jarda hraje na flétnu, Adélka na klavír. Nejmladším je sedmnáct, nejstarší má něco přes šedesát. Jinak, co se týká povolání, od nezaměstnaných, přes mateřskou dovolenou, studenty, zdravotní sestry, úřednice, knihovnice, pedagogy, podnikatele, horníka, televizního mechanika až po bývalou redaktorku ostravského rozhlasu.

Píšeme všechno možné, láskyplné verše, fejetony, pohádky, příběhy, povídky a pomalu spějeme k divadelním hrám a románům.

Recitujeme před knihovnou i v knihovně, na vernisážích, v hospodě, pasoucím se koním, bes-

kydským vrcholům, nebožtíkům na hřbitově, sympóziu sochařů, návštěvníkům ostravského hradu, ba i milovníkům čaje, tedy kromě jiného. Svá dílka pravidelně prezentujeme na stránkách našeho kulturního internetového měsíčníku Babský elán, www.mesto-havirov.cz/babskyelan, dále jen BE, který je v papírové podobě k půjčení ve všech pobočkách havířovské knihovny. Slovo „babský“ zní sice poněkud hanlivě, ovšem původně to měl být elán knihovnický. Díky okolnostem, kromě jiných, krstným otcom BE byla slovenská skupina Elán, skládající se výhradně z chlapů a my jsme tenkrát byly jen dvě.

Proč se jmenujeme S.P.I.? Dopracovali jsme se k tomuto názvu přes zkratky HABÁS, (havířovští básníci), HALIT (havířovští literáti), ŠEŠUMBLU (to zas byl jeden z návrhů na pojmenování Havířova, poskládaného z Šenova, Šumbarku a Bludovic), SPLAŠKY, JINDROVCE (dle Lumírovců a Ruchovců), až došlo ke zkratce, kterou si lze překládat jakkoliv. V podstatě je to začátek slova spisovatel, ale jinak také Spolek psavců inteligentních, indolentních, inkoustových atd. atd. a možná taky S.P.I. SLADCE !!!

Chcete si nás pozvat do vaší knihovny? Rádi přijedeme.

Za literární skupinu S.P.I.
se znamená Jindra Zlámalová,
zlamalova@knih-havirov.cz

KNIHA V ČESKÉM KUBISMU

Výstava v Muzeu umění Olomouc

3. 3. 2005 – 22. 5. 2005

Hana Bartošová

Foto: archiv Muzea umění Olomouc

Výstava podává základní přehled o české kubistické knize i o umělcích-designérech, kteří ji vytvářeli. Představeny jsou zde zejména práce nejvýznamnějších knižních tvůrců tohoto stylového zaměření - Vratislava Huga Brunnera, Františka Kysely, Jaroslava Bendy a Methoda Kalába.

Zvýšený zájem o užité umění po roce 1900 přinesl i nové přístupy ke knižnímu designu. Krátce po sobě se objevují knižní úpravy ve stylu symbolismu, dekadence a secese, přičemž jednotlivé stylové prvky se často prolínají.

Method Kaláb

Předsádka knihy Otakar Theer: Všem u navzdory. Praha : Borový, v kolofonu 1915, na titulním listu 1916

Změna se projevuje mimo jiné i na stránkách uměleckých časopisů. Podobně jako v zahraničních publikacích typu *Ver sacrum* se i v *Moderní revui* či *Volných směrech* objevují zmínky o knihách, které upoutávají z hlediska designu, a o umělcích, kteří se

aktivně zajímají o knižní úpravu. V letech 1912–1914 se v české knižní grafice začíná prosazovat řada nových tendencí, jež reflektují zájem umělců o abstraktní umění, reformu knižní kultury, jakož i o nový středostavovský životní styl tohoto období. Tehdy vznikla Skupina výtvarných umělců, která se v roce 1911 oddělila od spolku Mánes. Členy nového uskupení modernisticky cítících malířů (Josef Čapek, Vincenc Beneš, Antonín Procházka, Emil Filla, Václav Špála), architektů (Josef Chochol, Josef Gočár, Pavel Janák), spisovatelů (Karel Čapek, František Langer) a teoretiků (Vincenc Kramář, V. V. Štech) se stali také František Kysela a Vratislav Hugo Brunner. Knižní design po roce 1900 se přiklání k lomeným liniím a geometrizaci ornamentu a zcela se odpoutává od klouzavého pohybu, kterého si tak cenila secese. V souvislosti s morfologií lomeného stylu vznikla i idea takto jednotně upravené knihy jako celku (jedna a táž lomená kompozice je použita např. na obálce, vazbě, hřbetu i předsádce knihy). Typografická úprava vnitřního tiskového bloku knihy však většinou na tuto vnější kompozici nenavazuje, což lze vysvětlit kubistickým směřováním k jednoduchosti a snahou o to, aby kniha nebyla „předekorována“. Neexistuje v podstatě žádné lomené písmo kromě návrhu Vojtěcha Preissiga z roku 1914 (viz obrázek na obálce), které bylo použito pouze v jednom nerealizovaném knižním projektu.

Ve výčtu významných knižních designérů tohoto období čtenář možná postrádá jméno Josefa Čapka, který vytvořil stovky knižních

obálek, zvláště v meziválečné době. Jeho knižní umění se těžko zařazuje do běžných kategorií nebo snad jen jednoho stylu a zasluhovala by zvláštní pojednání. Čapek si vytvořil svůj vlastní dynamický styl, jehož příkladem je obálka k překladu Apollinairova Pásma nebo Němcovy sbírky Sebe i vás.

Vybraný soubor cca 200 knih a půl tuctu návrhů plakátů je sestaven tak, aby byl čitelný

Vratislav Hugo Brunner
Obálka knihy K. Hugo Hillar: *Divadelní promenády*. Praha :
Borový 1915

vznik, vývoj a metamorfóza původně čistých kubistických forem (Kyselův hvězdicovitý obdélník nebo Brunnerova kazeta ve formě diamantu). Vývojové etapy jsou rozděleny do barevně odlišených okruhů a jednotlivé exponáty jsou prezentovány ve stylisticky odpovídajících kazetách. Výstava již proběhla v Národní galerii v Praze a v Moravské galerii v Brně. Jejím uvedením olomoucké Muzeum umění navazuje na dlouhodobou spolupráci s dr. Zdenkem Primusem, který českou knižní kulturu představil v Olomouci např. na výstavách Česká avantgarda 1922-1938, Much POP and more ART či Umění je abstrakce.

Výstavu provází dvojazyčná obrazová publikace autora Jindřicha Tomana, která obsahuje podrobné interpretace jednotlivých děl v obecných kulturních souvislostech a v kontextu s ostatní uměleckou tvorbou (architektura, užité umění), nástin vývoje české typografie a knižní grafiky po roce 1900, medailony tvůrců a přehled základní literatury. Publikaci vydalo nakladatelství Kant jako 1. svazek edice Moderní česká kniha.

Současně s kubistickou knihou představí Muzeum umění Olomouc i jinou kapitolu české avantgardy 20. století – kubistický nábytek vytvořený podle návrhů jedné generace architektů období kubismu a rondokubismu (Josef Chochol, Josef Gočár, Vlastislav Hofman, Pavel Janák, Otakar Novotný, Antonín Procházka, Josef Stockar, Josef Štěpánek). Tato expozice je profilovou přehlídkou avantgardního tvarového experimentu 10. a 20. let 20. století.

JINDŘICH ŠTREIT – SPOLU

Foto: Radomíra Vítková

Dne 17. února proběhla v prostorách Vědecké knihovny v Olomouci vernisáž výstavy fotografií Jindřicha Štreita, vytvořených ve spolupráci s Občanským sdružením SPOLU. Myslím že uznávaného českého fotografa, žijícího na Sovinci a věnujícího se v první řadě sociálním tématům, není nutné mnoho představovat. Zato v obecném povědomí méně známé sdružení SPOLU si jistě krátkou vizitku zaslouží. Jde o nestátní neziskovou organizaci, která od roku 1995 vytváří podmínky pro integraci osob se zdravotním handicapem (nejčastěji mentálním a kombinovaným) do běžného života v Olomouci a okolí.

Vědecká knihovna se sdružením SPOLU navázala spolupráci už před lety, když zaměstnala Evu Kacanu. Protože se práce osvědčila, rozhodla se knihovna zaměstnat dalšího klienta sdružení SPOLU Roberta Kubíčka. Ten v současné době už rok vypomáhá při knihovnické práci a v kolektivu zaměstnanců je oblíbeným společníkem a přítelem.

Jindřich Štreit se rozhodl podpořit práci sdružení svými fotografiemi a vytvořil soubor čtyř desítek fotek. Sám autor o své práci říká: „Jedná se o velmi zvláštní výstavu. Oslovilo mě občanské sdružení SPOLU, které se věnuje tělesně a mentálně postiženým lidem, a snaží se je integrovat do společnosti. Zástupci sdružení mě požádali, abych tyto jejich akti-

vity nafotografoval, a já jsem souhlasil. Obdivuji jejich práci i samotnou myšlenku, se kterou ji dělají. Je velmi nosná a pro současnou společnost velmi potřebná. Považuji za dobré, aby lidé, kteří trpí vyčleněním ze společnosti, dostali možnost se do ní znovu začlenit a najít v ní uplatnění. Důležité je to také v tom ohledu, že samotná společnost může ve svém chování k handicapovaným lidem najít své zrcadlo.“

Vernisáž proběhla v chodbě prvního patra budovy, za účasti samotného autora. Úvodní slova pronesla ředitelka Vědecké knihovny v Olomouci Hana Študentová, poté autora stručně představil Vladimír Klásek z téže instituce. O sdružení SPOLU krátce promluvil jeho zástupkyně a pak se konečně dostal ke slovu sám Jindřich Štreit. „Fotografie je pro mě reflexí a určitým odrazem života, zvláště pak jeho odvrácené stránky. Fotografuji lidi, které společnost považuje za slabší, zaměřuji se na ty, kterým jakoby chyběly ramena, nedokážou se sami prosadit a potřebují pomoc.“

Výstava už svou vernisáží přilákala spoustu zájemců ať už z řad uživatelů knihovny, novinářů či laické veřejnosti. Upoutala rozhodně i netradiční úpravou výstavní plochy, kterou měla na starosti Radomíra Vítková z VKOL.A o úspěchu svědčí také pěkná řádka děkovných zápisů v návštěvní knize knihovny.

-iv-

Platí nový archivní zákon

Od 1. ledna letošního roku platí nový zákon č. 499/04 Sb. z 30.6. 2004 o archivnictví a spisové službě. Jeho předchůdce zákon č. 97/74 Sb. se tak definitivně odebral do říše dějin práva.

Úkolem nového zákona bylo přizpůsobit právní základ českého archivnictví popřevratovým poměrům. Tomuto úkolu nemohla dostát novela č. 343/92 Sb., řešící takřka pouze terminologické změny: odstranění všech zmínek o socialismu, společenském vlastnictví, ne zcela důsledné přejmenování archivů na Moravě a ve Slezsku a podobně. Nejvýznamnější změnou bylo tehdy uvolnění studia zahraničním badatelům a zkrácení omezovací lhůty přístupu k archiváliím z 50 na 30 let.

Nová norma dala též zákonný rámec oblastem, řešeným dosud pouze ministerskými vyhláškami, směrnici a instrukcemi, publikovanými ani ne ve Sbírce zákonů, nýbrž toliko v Ústředním věstníku.

Zákon definuje základní pojmy, přičemž mezi archiválie (tj. záznamy vybrané ve veřejném zájmu k trvalému uchování a vzaté do evidence) řadí i trojrozměrné předměty typu razítek a pečetidel; upravuje zásady výběru, evidence, kategorizace a ochrany archiválií (skartační řízení, evidence v rámci Národního archivního dědictví – dříve Jednotný archivní fond); určuje práva a povinnosti nejen vlastníků, držitelů a správců archiválií, ale i práva a povinnosti zřizovatelů archivů, neboť archivnictví přestalo být výhradně státní doménou a otevřelo se nejen samosprávným institucím (obcím, krajům), nýbrž i soukromým podnikatelským aktivitám (komerční spisovny, ukládající a ošetřující archiválie za úhradu).

Dozvíme se, kteří veřejnoprávní a soukromoprávní původci jsou povinni uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií, kdo je povinen dodržovat vyjmenované zásady spisové služby a jaké jsou sankce pro přestupníky.

Ve značné míře bylo uvolněno studium archiválií. Třicetileté moratorium bylo sice ponecháno a byl vzat ohled na ochranu osobních údajů žijících osob, padla však zásada nepředkládat archivně dosud nezpracované dokumenty. Souvisí to zřejmě s ustanovením, dle něhož se ke studiu předkládají kopie archiválií, nikoli originály. Uvážíme-li však schopnosti dnešních archivů dostát uvedenému požadavku, budou badatelé ještě dlouho nahlížet do dokumentů původních.

Zákon je plodem nejméně čtyřleté diskuse mezi archiváři a legislativci. Obstojně se vyrovnává se současnými problémy a předjímá možné budoucí trendy. Jen v jednom místě tkví pevně v minulosti: síť archivů se stále drží územně-správního členění z roku 1960, nereflektuje nikterak nové uspořádání státu. To je ovšem bolest celé organizační struktury ministerstva vnitra jakožto řídicího orgánu státní správy v oboru archivnictví.

Štěpán Kohout

Lidé okolo historických fondů

Miloš Korhoň

Foto: Radomíra Vítková

Drobná parafráze v nadpisu má za úkol nenápadně připomenout, že už se stalo zavedenou tradicí, že se v Olomouci každý podzim scházejí lidé, kteří mají v knihovnách na starosti historické fondy, aby zde seznámili kolegy se svými zkušenostmi a upevnili vzájemné kontakty. Děje se tak pravidelně při příležitosti konání odborné konference k problematice historických a vzácných fondů, pořádané Vědeckou knihovnou v Olomouci.

Téma pro rok 2004 znělo Lidé okolo knih. Mělo účastníky podnítit k příspěvkům přibližujícím osudy jednak přímých autorů knih, ale také jejich vydavatelů, ilustrátorů nebo tiskařů. Vedle nich však také čtenářů knih, sběratelů, mecenášů i dalších osob, které je možno zahrnout do trojúhelníku autor – tvůrce – recipient. Otevíral se tedy poměrně široký prostor pro prezentaci příspěvků z nejrůznějších oblastí více či méně souvisejících s knihovnictvím a historickými fondy.

Ivo Vysoudil

Během přípravy konference se ukázalo, že zadání oslovilo řadu zainteresovaných odborníků, takže celkový počet přihlášených příspěvků nakonec přesáhl třicítku, což je více než v kterémkoliv z předcházejících ročníků. Je pochopitelné, že

při takto vysokém počtu přednášejících a různorodosti jejich materiálů šlo jen velmi obtížně sestavit konzistentní program s ucelenými tematickými bloky, na druhou stranu obsahová pestrost a rychlejší střídání námětů snad tento nedostatek vyvážíly.

Největší část řečníků pojala své příspěvky jako drobné studie a medailony, představující rozličné osobnosti kulturního dění minulých staletí či naopak fondy a sbírky z pohledu jejich zakladatelů a vlastníků. Zmíňme například prezentaci Milady Pískové o významné osobnosti olomoucké knižní kultury Romualdu Prombergerovi, přednášku Jiřího Šíla o původcích fondů hospitální knihovny v Kuksu, nebo představení španělského jezuity Juana Alfonse de Polanco z úst Jaroslavy Kašparové. Libuši Spáčilové se na pozadí příspěvku o olomouckém pí-

Libuše Hrabová

saři Jindřichu Polanovi podařilo sestavit zajímavou studii nejen o Polanově soudním řádu, ale o počátcích městského práva v Olomouci vůbec.

Z jiné stránky se na tematické zadání konference podívala Libuše Hrabová. Zamýšlela se nad významem historické knihy pro historika a pro výuku historie na vysoké škole. Své názory dokládala četnými příklady knih z fondu Vědecké knihovny v Olomouci. Zdeněk Uhlíř se ve své úvaze pokusil objasnit chápání středověkého rukopisu v minulosti a nazírání na něj v prostředí současných, především elektronických technologií. V průběhu druhého dne konference zaujal příspěvek Igora

Marie Nádvořníková

Zmetáka, který ve svém příspěvku přiblížil posluchačům, jak se v průběhu staletí měnilo nahlížení evropské civilizace na tzv. přírodní národy. To se vyvíjelo od představ nelidských bytostí, přes obávané lidožrouty, osvícenské představy o ideálních společnostech a tak dále až k dnešním výkladům přírodních národů.

Součástí programu konference je už tradičně prohlídka jedné z olomouckých pamětihodností. V roce 2004 byli hosté provedeni historickou olomouckou radnicí. Jen je škoda, že přes pokročilou hodinu v době prohlídky zasedala rada města, takže nebylo možné vidět všechny reprezentativní prostory budovy. Výstup na radniční věž a výhled

na večerní osvětlenou Olomouc však přesto byl příjemným zakončením oficiálního programu prvního dne.

Není možné na tomto místě jmenovat všechny přednášející a zmínit všechny příspěvky. Už z těch několika zde uvedených příkladů je ale zřejmé, že převážná většina řečníků na setkání prezentovala výsledky svého bádání, tedy ne úvahy a vize, nýbrž převážně fakta, případně závěry plynoucí z práce jednoho každého přednášejícího. Možná tento fakt zapříčinil, že se až na výjimky nepodařilo rozprout mezi účastníky živější diskusi. I když je otázka, zda tato skutečnost vzhledem k nezvykle vysokému počtu příspěvků a časovým omezením skutečně byla mínusem. Každopádně stojí za úvahu, zda při příštích ročnících neučinít několik úprav, které by umožnily všem účastníkům konference připravit se na témata, o nichž se bude hovořit. V tomto případě by se mohlo jednat například o dodávání abstraktů k příspěvkům už před zahájením akce tak, aby bylo jasné, jakým směrem se plánovaný příspěvek bude ubírat.

V době uzávěrky tohoto čísla probíhají úpravy písemných podob příspěvků a během několika týdnů by měl světlo světa spatřit tradiční sborník. Tímto aktem bude 13. ročník konference definitivně uzavřen, ovšem tradice je tradice, takže ve stádiu zrodu už je opět ročník další.

Konference Kniha v 21. století

Zuzana Bornová

Foto: archiv Slezské univerzity Opava

Ve dnech 16. -17. února se uskutečnila na půdě Slezské univerzity v Opavě 2. knihovnická konference Kniha v 21. století, tentokrát na téma Kniha a knihovny v estetické a etické výchově. Organizátorem konference byl Ústav bohemistiky a knihovnictví. Nechci se zde pouštět do jakéhokoliv hodnocení, což mi ani nepřísluší. Jen bych ráda napsala pár postřehů z této akce.

Konference byla bohužel poznamenána nepřízní počasí, kdy sněhová kalamita znemožnila přijet mnohým přihlášeným účastníkům a někteří se na konferenci dostali s velkým zpožděním.

Úvodní blok, pojatý literárněvědně, zahájil vedoucí Ústavu bohemistiky a knihovnictví Jiří Urbanec, který se zamyslel nad novými pohledy literární vědy nad knihou. Na něj navázal Juraj Rusnák z Filozofické fakulty Prešovské univerzity svým příspěvkem na téma Kniha a elektronické média v informačnej spoločnosti. Na poetiku smyslového vnímání a obraz knihy ve středověkém textu se zaměřil další přednášející ze Slovenska Juraj Briškár, který svůj výklad dokládal hojnými citacemi ze středověkého Proglasu. Oba tyto příspěvky vyvolaly živou diskuzi.

Po přestávce začal blok příspěvků z praxe. Nejvíce všechny zaujalo vystoupení Ing. Ley Prchalové, která představila vítězný projekt budoucí Krajské knihovny v Ostravě a seznámila přítomné i s dalšími oceněnými projekty. V diskuzi se všichni znovu k tomuto příspěvku vraceli, neboť představa realizace nové moderní knihovny v kraji vyvolala

živý zájem nejen přítomných knihovníků ale i představitelů akademické obce.

Z odpoledního bloku mě velmi zaujal příspěvek grafičky a typografky Jany Krejčové, která se ve svém vystoupení zaměřila na nešvary, které provázejí současný tištěný text. Dále pak osobní výpověď Xenie Činčerové z Filozofické fakulty Prešovské univerzity O poetickosti prózy. Ve svém emotivním vystoupení nás seznámila s chápáním poezie v próze i s tím, jakým způsobem začala sama poezii vnímat.

Odpolední blok byl zakončen setkáním klubu knihovníků CASANOVA, kterého se zúčastnila i část hostů konference. Unavené účastníky konference pobavilo vystoupení studentů Ústavu knihovnictví a bohemistiky, kteří nejprve přednesli několik zpráv z knihovnické praxe a „vědeckou přednášku“. Bylo zajímavé poslechnout si, jak naše zažitá knihovnické postupy vidí mladí studenti. Na závěr programu vystoupil ředitel Městské knihovny v Krnově Petr Cestř, který přítomné seznámil s rekonstrukcí knihovny.

Dvoudenní konferenci v úvodu pozdravila proděkanka Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity pro vědu a zahraniční styky doc. PhDr. Marie Gawrecká, CSc.

Jana Krejčová z Olomouce se ve svém vystoupení soustředila na často podceňovanou etiku a estetiku současné typografie.

Ve čtvrtek zahájili úvodní blok pedagogové Ústavu bohemistiky a knihovnictví SU. Příjemným osvěžením bylo vystoupení Aleše Hrazdila, který ve svém příspěvku podal přesnou analýzu typologie uživatelů ve studovně elektronických zdrojů. Příspěvek Ludmily Hrdinákové *Literatura a dieta 21. století* (rozprávka pro moderních dětí) vyvolal živou diskuzi. Měli jsme možnost seznámit se s projektem, který se zabývá četbou dětí v mateřských školách. Alarmující byla čísla, jak málo dětí předškolního věku se setkává s četbou, či přesněji nezájmem okolí jim četbu zprostředkovat. Tento příspěvek jako by navodil téma další konference: *Percepce textu, výchova čtenáře – ano či ne*. Věřím, že i volba tohoto tématu bude vysoce aktuální i pro knihovníky z praxe.

Společné průkazy Knihovny UPOL a VKOL

Od ledna 2005 nabízí Vědecká knihovna v Olomouci (VKOL) držitelům identifikačních karet Univerzity Palackého v Olomouci novou službu. Díky společnému projektu a spolupráci obou institucí mohou studenti a zaměstnanci UP používat svou identifikační kartu jako čtenářský průkaz VKOL a nahradit tím tak svůj dosavadní průkaz, vystavený VKOL. Platba registračního poplatku VKOL zůstává zachována. Používání identifikační karty pro čtenáře VKOL přináší několik nesporných výhod: zejména zvýšenou ochranu před zneužitím v případě ztráty průkazu a používání jedné společné identifikační karty místo dvou. Integrace identifikačních karet v informačním systému VKOL také umožní rozvíjet další kooperaci mezi oběma institucemi a rozšiřovat nabídku služeb. Společný projekt byl realizován díky finanční podpoře Ministerstva kultury ČR (program Veřejné a informační služby knihoven).

Další informace:

<http://www.vkol.cz/katalog.htm>

AKTUALITY

Vlastivědné muzeum v Šumperku

...nabízí zájemcům o regionální vlastivědnou literaturu již 88. svazek vlastivědného sborníku „**Severní Morava**“. Z příspěvků vybíráme: Kamenina a porcelán ve sbírce šumperského muzea od Aleny Turkové představuje sbírkový fond porcelánu a kameniny, který je svou kvalitou i kvantitou na poměry regionálních muzeí ojedinělý. Miloš Melzer vzpomíná při příležitosti 50. výročí smrti Anežky Šulové na její přínos sběratelské činnosti české lidové slovesnosti. Čtenář najde i zasvěcené komentáře k publikacím Železnice Desná, Českoslovenští legionáři okresu Šumperk a Jeseník, O vojácích v Šumperku a na Šumpersku, Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900, Kostel svatého Tomáše z Canterbury a další. Sborník uzavírá půvabná pověst Jak se k nám dostala pohanka, zaznamenaná Anežkou Šulovou z knihy Živá voda.

...představuje ve výstavní síni až do 28. března 2005 výstavu fotografií dvouletého projektu dokumentů dvou v zásadě odlišných příhraničních oblastí – zemědělského Šumperka a průmyslového Teplicka. Autoři Marie Zachovalová a Štěpán Hon se snaží přiblížit kontroverzní historii původně sudetských oblastí, kde se postupem času vytratila tradice, téměř až k pocitu opuštěnosti a vykořeněnosti. Autoři nazvali svůj společný projekt „Dopuštění Šumpersko – Teplicko“.

Muzeum Komenského v Přerově

...nabízí v galerii muzea až do 3. května 2005 výstavu „**EX LIBRIS ze sbírek muzea**“. Ná-

vštěvníci se zde mohou seznámit s výtvarnými díly Mikoláše Alše, Františka Bílka, Josefa Váchala, Eduarda Miléna, Aljo Berana, Cyrila Boudy, Antonína Kubáta, Petra Šimona, Františka Koblihy, Miloše Suma, Evy Siblíkové a dalších. Součástí výstavy budou i ukázky kovových a dřevěných tiskařských štočků a kresebné návrhy ex libris od Vladimíra Hornyaka.

Vlastivědné muzeum Jesenicka

...výrazně podpořilo vydání knihy fejetonů Věry Lejskové „**Moje Jeseníky**“.

Přestože je paní profesorka Věra Lejsková hudební veřejnosti známa především jako pedagog a výkonný umělec, přesvědčuje svými glosami i jako moudrý znalec života. Krátké příspěvky, fejetony a reportáže jsou nepochybně záznamem kusu historie polistopadového období na Jesenicku. Kniha je k dostání v muzeu i jesenických knihkupectvích.

Muzeum umění Olomouc

...připravilo expozici, která podává základní přehled o české kubistické knize i o umělcích-designérech, kteří ji vytvářeli. Na výstavě se setkáme se jmény, jako např. Vratislav Hugo Brunner, František Kysela, Jaroslav Benda nebo Method Kaláb. Vybraný soubor 200 knih a půl tuctu plakátů je sestaven tak, aby byl čitelný vznik a vývoj původně čistých kubistických forem. Expozice „**Kubistická knižní obálka**“ je ke shlédnutí až do 22. května 2005.

Březen – měsíc Internetu

Víte, že...

...v letošním roce probíhá v našich knihovnách již jeho 8. ročník?

...SKIP poskytuje kompletní přehled knihoven a jejich aktivit v tomto projektu pod názvem „Do knihovny na Internet – po Internetu do knihovny“?

...tisková zpráva, která provázela 7. ročník projektu „Březen – měsíc Internetu“ (březen 2004), mimo jiné konstatovala, že ...internet nespí, ale podpora by mu prospěla...?

...společnosti pro výzkum veřejného mínění a průzkum trhu se zaměřují na nákup knih prostřednictvím internetu a na přístupnost internetu v domácnostech?

...6. ročník Junior Internet – projekt určený dětem a mladým lidem, kteří se aktivně zajímají o internet - obohatili letos na tématické konferenci svojí účastí mladí lidé ze Slovenska, Litvy a Lucemburska?

...v Kongresovém centru Praha se uskutečnila konference „Internet a informační systémy“ pro osoby se specifickými potřebami?

...8. únor 2005 byl ve 27 evropských zemích a také mimo Evropu (Austrálie) oslavován jako Den pro bezpečnější internet, v České republice vystoupila na tiskové konferenci ministryně škol-

ství, mládeže a tělovýchovy Petra Buzková a vyhlásila české kolo vyprávěčské soutěže pro mládež na toto téma?

...proběhla i letos literární soutěž „Internet a můj handicap“, jejímž cílem je přinést svědectví o tom, co znamená internet pro lidi se zdravotním postižením?

...slavnostní vyhlášení výsledků soutěže BIBLIOWEB 2005 o nejlepší webové stránky knihovny se uskutečnil v Hradci Králové dne 4. dubna 2005?

...závěrečnou tečkou za Březnem – měsícem Internetu se stane „Noc s Andersenem“, která proběhne 1. dubna ve veřejných i školních knihovnách, domech dětí, školních třídách, ústavech sociální péče i na dětských odděleních nemocnic při příležitosti oslav 200. výročí narození dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena?

...první „Noc s Andersenem“ a skřítky Uspávačkou a Knihvypůjčkou regalovou se uskutečnila v uherskohradištské knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana a byla tak založená krásná tradice podpory pohádkových dobrodružství a dětského čtení vůbec k oslavě Mezinárodního dne dětské knihy?

...bližší informace k tématu naleznete na www.brezen.cz!

NOVÉ KNIHY

Max Zweig Vzpomínky

Nový příspěvek k poznání kulturně historických reálií našeho regionu počátku 20. století v současné době přináší vydání Vzpomínek Maxe Zweiga. Prostějovský rodák Max

Zweig, autor rozsáhlého dramatického díla, náleží mezi židovské autory německého jazyka. Narodil se v roce 1892 v zámožné rodině, která zaujímala v prostějovském společenském životě významnou roli. Po studiu práv se plně věnoval dramatické tvorbě, nejprve v Berlíně, odkud uprchnul před nacistickou perzekucí přes rodný Prostějov do Palestiny, kde prožil většinu svého života (umírá v Jeruzalémě v roce 1992, několik měsíců před stými narozeninami). Tvůrčí činnost zasvětil psaní dramát, která – v německém jazyce – mohla v Palestině či v Izraeli dojít jen omezené rezonance.

Max Zweig sepsal své paměti v pokročilém věku devadesáti tří let. Čtenáře zaujme nejen informacemi o rodině Zweigových, o příbuzenství k Arnoldu a Stefanu Zweigovým, ale bezesporu výpovědí o Prostějově jeho dětských let, o Olomouci, kde navštěvoval německé gymnázium. Právě v těchto letech se utvářela jeho láska k divadlu. Právě v Olomouci uzavřel životní přátelství s Paulem Engelmanem, architektem a filozofem, či s Bernhardem Reichem, divadelním režisérem. Zweigovy kulturně-historické postřehy - ať už z období končící

rakousko-uherské monarchie, nově vzniklého Československa, či Palestiny a Izraele - vytváří rozmanitou mozaiku neklidného století, jehož zvraty zásadně ovlivnily autorův osud.

Vzpomínky jsou však v první řadě výpovědí o autorovi samotném. O intimních problémech nejuzší rodiny, o zápolení s otcem o budoucí profesi, či o pocitech chlapce, který je vystaven verbálními útokům pro svůj původ a rezavé vlasy. Max Zweig líčí své „vnitřní boje“ provázející vznik jeho dramát, trnitou cestu k nalezení svého uměleckého výrazu i osobních životních postojů, či dlouhé čekání na úspěch, to vše na hranici chudoby.

Český překlad byl připraven výzkumným pracovištěm Katedry germanistiky „Arbeitsstelle für deutschmährische Literatur“ jako druhý svazek řady Poetica Moraviae. Text přeložil Tomáš Fürst, vydalo Vydavatelství Univerzity Palackého v koedici s nakladatelstvím Monse (Olomouc 2005).

Martina Nováková

Arnošt Goldflam: Tatínek není k zahození

Na konci minulého roku se na knižních pultech objevila poutavá kniha Arnošta Goldflama *Tatínek není k zahození*, vydalo ji nakladatelství Andrej Šťastný ve Zvoli u Prahy.

Arnošt Goldflam, spisovatel, dramatik, autor povídek, režisér a herec je v našem kulturním povědomí známou osobností. Nejvýrazněji se zapsal v brněnském HaDivadle, kde působí jako režisér. Je autorem více než čtyřiceti her a dramatizací. Jeho hry vycházejí od roku 1996 v nakladatelství Větrné mlýny, doposud vyšly tři svazky v češtině a jeden v němčině. Hrál také v řadě českých filmů.

V knize *Tatínek není k zahození* najdeme patnáct pohádek, které autor vypráví svým dětem. Každá pohádka je příběhem, vychází ze současných reálií, které děti obklopují v každodenním životě. Ve chvílích konfliktů a bezvýhodných situací vstupuje do pohádky jako hrdina tatínek. Ten silou ducha, s klidem a rozvahou přichází, aby se obětoval, aby pomohl. Pomáhá rád a z dobroty celého srdce.

Po jeho boku stojí maminka, jeho silná opora. Jejich pevné citové pouto se tak pro děti stává neotřesitelným pilířem domova. Do svého vyprávění vkládá autor i známé pohádkové postavy - loupežníky, čerty, hrůzná strašidla, draka lidožrouta či brněnského draka. Tatínek svým naléhavým morálním apelem vítězí i nad těmito vychytralými příšerami. V pohádce *Tatínek a strašidelný dům* síla rodinných pout a lásky dokonce pomáhá vypudit neodbytná strašidla z domu. V příběhu *Tatínek a zlí bacilové čtenář* s dojetím sleduje, jak obětavě tatínek natírá tělo medem, mlékem, hořčicí,

tvářičky, kečupem jen proto, aby své milované děti zbavil nemoci a bolesti.

K nejzajímavějším pohádkám jistě patří *Tatínek a strašlivé Brno*. Připomíná tak trochu pohádky o hloupém Honzovi, který se vydává do velikého světa plného nástrah a nebezpečí. Tatínka nepotká v Brně vlastně nic dobrého – jen krokodýl, tmavá hladomorna a vysušená mumie. Navíc překonává bariéru neznámé řeči, kterou hovoří všichni Brňané. Dobře, že si s sebou vzal slovník brněnského hantecu! Laskavý a úsměvný humor Arnošta Goldflama dobarvuje pohádkovou atmosféru příběhů. Knihu zdařile ilustrovala Petra Goldflamová, spisovatelova manželka.

Kniha pohádek pro malé i velké *Tatínek není k zahození* je chvályhodným počinem, neboť staví do dětského literárního světa přirozenou autoritu dobrého otce, milující matky a šťastně fungující rodiny. V dnešní době, kdy se děti často střetávají s chladem a bezcitností, je ctnost neokázalé lidské lásky potřebnější než kdykoli jindy.

Arnošt Goldflam: *Tatínek není k zahození*. Ilustrace Petra Goldflamová. Zvole u Prahy, Andrej Šťastný 2004.

Lenka Daňhelová: Cizinci

Neobvykle podaná próza Lenky Daňhelové Cizinci, kterou vydalo v roce 2004 nakladatelství Balt-East v Praze, vykazuje řadu autobiografických prvků, avšak pro čtenáře není tato skutečnost rozhodující. Autorka, narozená 1973 v Krnově, se zabývá nejen literaturou, stejně neokázale tvoří v oboru výtvarném, na titulní straně obálky je její olejomalba z roku 2002 Bez názvu. Dvě nejasné tváře muže a ženy předznamenávají obsah díla: je jím reflexe, zachycená ve sledu kratičkých vyprávění Terezy a dalších několika málo postav, reflexe univerzálního jevu, kterým je neschopnost komunikace, skutečného porozumění. Autorčiny postavy jsou nejen navzájem odcizené, ale co hůře: přes formální snahu o porozumění nadále se až bolestně míjejí bez kýžené interakce.

Téma krize interpersonálních vztahů není nikterak objevené, zvláště v tvorbě za hranicemi naší země. A Lenka Daňhelová nehledá překvapivé postupy, jimiž by fatální neporozumění formálně ozvláštnila. Zajímavá je však její důslednost. Postavy se „vzorně“ nesetkají, ač jim náhoda mnohdy přeje. Čtenáři se nedostane úlevného rozuzlení.

Tato důslednost vyvolává pocit nenapravitelného, osudového vývoje, avšak... Autorka přece jen jiskřičku naděje ponechává, a to v úporné snaze Františkově a koneckonců i v závěrečné scéně, která může naznačovat vývoj Valeriin. V neukončenosti a nenaplněnosti lze spatřit podstatné: skomírající mezilidské vztahy jsou aktuálním problémem, jehož důsledky nás teprve čekají.

Lenka Daňhelová nesppekuluje, zda vše skončí dobře nebo špatně. Jakoby využila techniku zpravodajství: udělej si názor sám, já jen zprostředkovávám

fakta. A to je na Cizincích sympatické. Osudy autorčinych postav má plně v moci čtenář. On může dotvořit pokračování příběhů, on sám dál žije svůj život.

(z doslovu Vladimíra D. Měráka)

Daňhelová, L.: Cizinci. Praha, Balt-East 2004. 136 s.

Lubomír Smiřický: O mléku a strdí

L. Smiřický pochází z Rychlova u Bystřice pod Hostýnem (nar. 1933). Byl odborným asistentem na romanistice na FF UP v Olomouci, po událostech v srpnu 1968 s rodinou emigroval do Švýcarska.

Román nebo spíše románové vyprávění *O mléku a strdí*, vydané r. 2004 olomouckou Votobií, je částečně autobiografické. Je objektivní zpovědí příslušníka generace, která prožila válku a poválečnou bídu, prokousávala se ideologickým houštím padesátých let, zažila iluzi a deziluzi osmašedesátého roku a poznala úzkost emigrace. Přes střizlivý tón celého vyprávění o osudech Ediho Pleinera, jeho rodiny, přátel a spolužáků je znát posmutnělý podtón a stín výčitky nemilosrdnému osudu, který právě této generaci připravil tolik životních zkoušek a trapných peripetií a který českou společnost dovedl ke křivené demokracii až v době, kdy na mnohé generační příslušníky čekalo leda smutné stáří a smrt.

V románu *O mléku a strdí* jde o reflexi ztráty, hledání domova, který lze i nelze nalézt, ať už je to ten původní, daný dětstvím, nebo ten nový, poznamenaný exilem. Ve světě, kde se člověk neustále setkává s absurdními situacemi a nelze se jim bránit ani vyhnout, je těžko hledat nějaký smysl lidské existence. Tento životní pocit se však sám o sobě stává užitečnou zkušeností, kterou s L. Smiřickým sdílejí mnozí jeho vrstevníci. Je otázkou, zda podivná zkušenost druhé poloviny 20. století je jen kocovinou jedné generace, nebo stíhá ještě i ty, kdo v plné životní síle překročili magickou hranici roku 2000.

Smiřický, L.: *O mléku a strdí*. Olomouc, Votobia 2004. 236 s.

Milan Togner: Antonín Martin Lublinský

Přiblížit osobnost A. M. Lublinského (1636-1690), významného autora počátků baroka na Moravě, by měla tato kniha Milana Tognera. V několika kapitolách

je Lublinský postupně představen jako kreslíř a malíř, vzdělanec a sběratel (významnou část Lublinského sbírky vlastní také Vědecká knihovna v Olomouci), nechybí samozřejmě oddíl popisující Lublinského život od jeho narození ve Slezsku, příchod do Olomouce až po jeho působení v augustiniánském řádu. Ale především se tímto spisem dostává badatelské obci i široké veřejnosti do rukou souhrnný katalog Lublinského děl. Jde zejména o kresby, závěsné obrazy a grafické listy, a to včetně nedochovaných (ale doložených), sporných a nezvěstných prací.

Lublinského životní příběh i jeho dílo je dosud nepřilíží známé. Především jeho život lze vzhledem k nedostatečné pramenné základně rekonstruovat jen s obtížemi. Byl to právě objev sbírky Lublinského autentických kreseb ve Vědecké knihovně v Olomouci, který umožnil autorovi publikace poznat blíže malířovu osobnost a stal se tak podnětem pro vydání knihy. Togner si neklade za cíl vytvořit standardní monografii, ale spíše jen rekapitulaci osudů významné individuality barokní Moravy doplněnou interpretací umělcova díla. Přesto jde o velmi cenný příspěvek k poznání barokní kultury olomouckého regionu.

Togner, M.: *Antonín Martin Lublinský*. Olomouc, Univerzita Palackého 2004. 319 s.

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

D u b e n

Beneš Buchlovan, Bedřich – bibliofil; básník; knihovník; prozaik; publicista; překladatel; autor dětské literatury

*21.4.1885 Tučapy, okr. Vyškov

†9.9.1953 Uherské Hradiště

Místa působení: Uherské Hradiště

Pozn.: propagátor literatury a výtvarného umění; překládal z polštiny a němčiny; sběratel a kreslíř ex libris

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. I. A-G. Praha 1985; Český biografický slovník XX. století. I. A-J. Praha 1999.

Černý, Rudolf – literární kritik; prozaik; překladatel

*14.4.1905 Moravské Budějovice, okr. Třebíč

†11.12.1979 Moravské Budějovice, okr. Třebíč

Místa působení: Jaroměřice nad Rokytnou, okr. Třebíč; Moravské Budějovice, okr. Třebíč; Třebíč

Pozn.: patřil ke katolickému literárnímu okruhu staroříšskému a tasovskému; publikoval v časopisech Tvar, Listy pro umění a kritiku, Akord, Vyšehrad; překládal z němčiny, francouzštiny, angličtiny; esejist

Literatura: Rotrekl, Z.: Skrytá tvář české literatury. Toronto 1987; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. I. A-J. Praha 1999.

Gall, Ivan – básník

*14.4.1885 Vsetín

†26.5.1955 Praha

Pozn.: psal slovensky; stal se průkopníkem básnické moderny počátku 20. století; politik

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000; Slovenský biografický slovník. 2. E-J. Martin 1987.

Hudeček, Jaroslav – houslista; prozaik; tanečník; zpěvák

*18.4.1885 Hrubá Vrbka, okr. Hodonín

†17.12.1937 Uherské Hradiště

Místa působení: Lužice, okr. Hodonín

Literatura: Pavlicová, M. - Uhlíková, L.: Od folkloru k folklorismu. Strážnice 1997.

Korzenny, Jan – literární historik

*14.4.1925 Horní Lomná, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Olomouc; Ostrava

Pozn.: zaměřen na dějiny polské literatury, česko-polské literární vztahy, didaktiku polského jazyka

Literatura: Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko-biografický slovník. Praha 1972; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001; Region Frýdek-Místek, 10.8.2004.

Kovář, Kamil – básník

*23.4.1955 Bílovec, okr. Nový Jičín

Místa působení: Klimkovice, okr. Nový Jičín

Pozn.: autor fejetonů

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Matula, Antonín – kulturně-osvětový pracovník; literární teoretik; prozaik; redaktor

*9.4.1885 Drnholec, okr. Nový Jičín

†23.1.1935 Praha

Pozn.: dlouhodobě působil na Ministerstvu školství v Praze; ruralista

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996.

Oslzlý, Petr – dramatik; dramaturg; herec; překladatel; scenárista

*28.4.1945 Konice, okr. Prostějov

Místa působení: Brno

Pozn.: autor a spoluautor divadelních her a scénářů vesměs pro Divadlo na provázku; 1989 spoluzakladatel Občanského fóra; 1990-91 kulturní poradce, 1991-92 asistent prezidenta republiky Václava Havla; ředitel Centra experimentálního divadla v Brně

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Valouch, František – básník; literární historik; muzejní pracovník; literární kritik; editor

*28.4.1935 Olšany, okr. Šumperk

Místa působení: Olomouc; Šumperk

Pozn.: vědecký tajemník Kabinetu B. Václavka UP v Olomouci

Literatura: Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

K v ě t e n

Beneš, Jan – autor odborné literatury; prozaik

*6.5.1935 Hradečná, okr. Olomouc

†2.11.1998 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: rozhodující podíl na obnovení samostatné katedry

antropologie Přírodovědecké fakulty MU v Brně; řada vědeckých publikací a učebnic; esejista; beletrista

Literatura: Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava 1986; V roce 1998 zemřeli. Brno 1999.

Bielecki, Jakub – spisovatel; televizní scenárista; novinář

*24.5.1975 Havířov, okr. Karviná

Místa působení: Opava

Pozn.: externí scenárista Cabel plus Ostrava; redaktor literárního měsíčníku AN; příspěvky do časopisu Tvar
Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990-1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Dorovský, Ivan – publicista; filolog

*18.5.1935 Čuka (Řecko)

Místa působení: Brno

Pozn.: specializace na problematiku východoslovansko-jih oslovanských literárních vztahů; balkanolog

Literatura: Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko-bi bliografický slovník. Praha 1972.

Dřevjaná, Anna – lidová básnířka; hudební skladatelka

*26.5.1905 Janovice, okr. Frýdek-Místek

†8.4.1984 Frýdek-Místek

Místa působení: Janovice, okr. Frýdek-Místek

Pozn.: autorka textů a nápěvů písní vyrůstajících z lidové tradice lašsko-valašské

Literatura: Československý hudební slovník osob a institucí. I. A-L. Praha 1963

Enders, Johann Nepomuk – prozaik; vlastivědný pracovník; vydavatel; sběratel pověstí a pohádek
*3.5.1815 Uherské Hradiště
†11.3.1877 Nový Jičín
Místa působení: Nový Jičín
Pozn.: psal německy; zakladatel první tiskárny v Novém Jičíně
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. I. Opava 1972

Kalvoda, Alois – grafik; malíř; spisovatel; redaktor; výtvarný kritik
*15.5.1875 Šlapanice, okr. Brno-venkov
†25.6.1934 Běhařov, okr. Klatovy
Místa působení: Brno
Pozn.: působil v Paříži a Mnichově; žák Julia Mařáka; redaktor časopisu *Dílo*
Literatura: Malá československá encyklopedie. 3. Praha 1986; Sedlářová, J. – Kačer, J.: Výtvarné umění Moravy 1880-1920. Brno 1994. – Katalog výstavy; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Šetlík, J.: Alois Kalvoda. Praha 1958.

Ráž, Roman – dramatik; prozaik; dramaturg; scenárista
*25.5.1935 Praha
Místa působení: Brno
Pozn.: spisovatel ve svobodném povolání spolupracující s rozhlasem, televizí i filmem
Literatura: Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999.

Sokol-Tůma, František – kočovný herec a recitátor; redaktor; prozaik; vydavatel; dramatik
*2.5.1855 Benešov

†31.12.1925 Moravská Ostrava, okr. Ostrava
Oblast působení: Ostravsko
Pozn.: literární tvorba se vztahuje k Ostravsku, Slezsku a Valašsku
Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Štarha, Ivan – publicista; spisovatel; archivář; heraldik
*29.5.1935 Ujčov, okr. Žďár nad Sázavou
Místa působení: Brno; Telč, okr. Jihlava
Pozn.: autor recenzí
Literatura: Bystřicko, 1991, listopad; Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Závada, Vilém – básník; esejista; knihovník; překladatel; redaktor
*22.5.1905 Hrabová, okr. Ostrava
†30.11.1982 Praha
Pozn.: redaktor nakladatelství Aventinum, Melantrich; redaktor časopisu *Listy pro umění a kritiku*; působil v Národní a Univerzitní knihovně v Praze; překládal francouzskou, maďarskou a jihoslovenskou poezii
Literatura: Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Č e r v e n

Čvančarová, Naďa – básnička; publicistka
*13.6.1965 Čeladná, okr. Frýdek-Místek
Místa působení: Ostrava

Pozn.: publikovala v Iniciálách a Modrém květu
Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Doleček, Rajko – prozaik

*1.6.1925 Praha

Místa působení: Ostrava

Pozn.: autor populárně naučných knih o správné životosprávě; autor cestopisných črt; spolupráce s televizí a rozhlasem

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Hinčicová, Drahomila – básniřka

*4.6.1925 Ostrava

†23.3.1999 Ostrava

Pozn.: sbírky vycházely jako bibliofilie, ilustracemi je doprovodil její manžel Jan Hinčica

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Ludvíkovský, Jaroslav – filolog; překladatel; literární historik

*4.6.1895 Střelské Hoštice, okr. Strakonice

†23.10.1984 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: klasický filolog, medievalista, znalec hagiografie; překlady z latiny a řečtiny; zabýval se latinskou a humanistickou literaturou v Čechách

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K-L. Praha 1993; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Pfaff, Ivan – archivář; knihovník; redaktor; muzejní dokumentarista; historik; politolog

*6.6.1925 Praha

Místa působení: Brno; Jihlava; Opava

Pozn.: od roku 1968 žije v Německu; esejista

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982.

Skarka, Jan – vlastivědný pracovník; kronikář; národopisný sběratel

*23.6.1895 Dolní Domaslavice, okr. Frýdek-Místek

†8.2.1981 Dolní Domaslavice, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Dolní Domaslavice, okr. Frýdek-Místek

Pozn.: psal do zpravodaje Těšínsko

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 5. Opava 1983; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 2. Opava – Ostrava 1994.

Stárová, Elvíra – básniřka

*21.6.1875 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

†24.4.1893 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: psala epigramy

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Tilšer, František – spisovatel; filozof

*12.6.1825 Budětsko, okr. Prostějov

†5.2.1913 Praha

Místa působení: Znojmo

Pozn.: ikonograf; komeniolog; člen Královské společnosti nauk; spolupracovník T. G. Masaryka

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojemska. Místopis. Znojmo 1998.

KNHOVNICKÁ LITERATURA

A. KNIHOVNICTVÍ

I. Knihovnictví a knihovny (všeobecně)

Encyclopedia of library and information science. Volume 1-4. 2-nd ed. New York 2003. 4 sv.

OS: 9268 H I

Fabian, B.: Kniga, biblioteka i gumanitarnoje issledovanije. Sankt-Peterburg 1996. 375 s.

OS: G 198.835

PULMAN. Public libraries mobilising advanced networks. doporučení pro činnost veřejných knihoven, archivů a muzeí v podmínkách informační společnosti. 2. vyd. (1. knižní). Praha 2004. 381 s.

OL: I-155.508

OS: G 288.039

Česko

Národní knihovna České republiky. Výroční zpráva = National Library of the Czech Republic. Annual report. Praha 2004. 144 s.

OL: 586.381

Slovensko

Mandysová, M.: Sívá literatúra vo vedeckých a akademických knižniciach SR. Bratislava 1996. 22 s.

OS: H 58.964

2. Řízení a organizace knihovny

Concepte rozvoje knihoven v České republice na léta 2004-2010 = Concept of the development of libraries in the Czech Republic for 2004-2010. [Praha] 2004. 50, 50 s.

OL: I-155.857

4b. Věcné zpracování knih a periodik

Doporučení pro tvorbu strategie budování fondů s využitím metody Konspeku. Praha 2003. 22 s.

OL: I-153.579

5. Služby čtenářům, propagace

Lederbuchová, L.: Dítě a kniha.

O čtenářství jedenáctiletých. Plzeň 2004. 179 s.

OL: I-157.139

OS: G 287.666

Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům. Praha 2004. 152 s.

OS: G 288.264

B. BIBLIOGRAFIE, INFORMACE, SYSTÉMY

6. Bibliografická práce

Katuščík, D.: Bibliografická komunikácia.

Výmena bibliografických údajov. Bratislava 1994. 249 s.

OS: H 58.969

D. NAUKA O KNIZE, HISTORIE

15. Kniha, dějiny písma a knihtisku

K n i h a 2001-2002. Zborník o problémech a dejinách knižnej kultúry. Martin 2002. 638 s., il.
OS: G 286.404

R e c l a m s Sachlexikon des Buches. 2., verb. Aufl. Stuttgart 2003. 590 s., il.
OS: N 534

T h i e d e, C. P.: Svitky od Mrtvého moře a židovský původ křesťanství. Praha 2004. 398 s., [8] s. obr. příl.
OL: I-156.267
OS: G 287.412

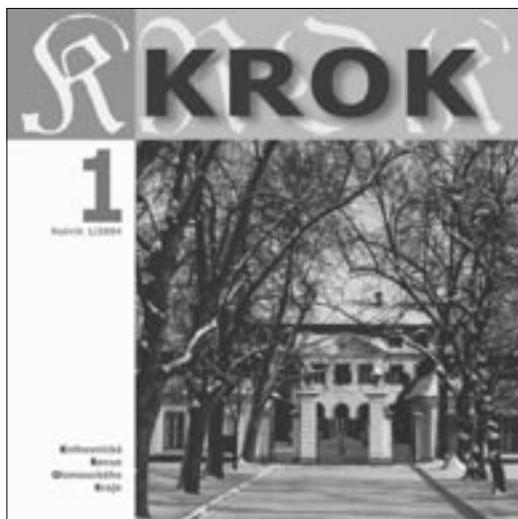
S i l b e r m a n, N.A.: Ukrývané svitky. Křesťanství, judaismus a boj o svitky od Mrtvého moře. Bratislava 2001. 239 s.
OS: G 287.773

17. Vydavatelství, knižní obchod
O b c h o d n í katalog knih. Jan Kanzelsberger, velkoobchod s knihami. 7., rozš. a aktualiz. vyd. Praha 2000. 1170 s.
OL II 848.862

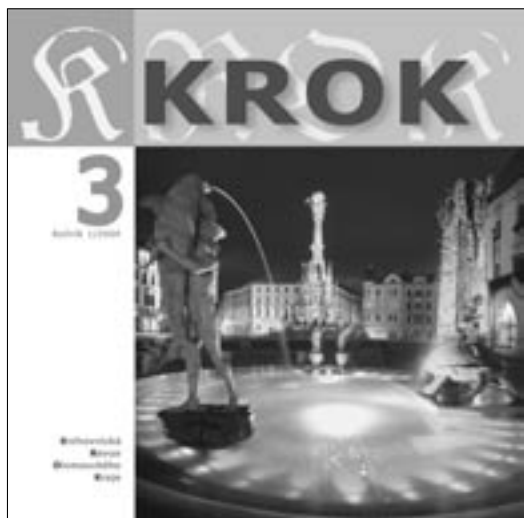

Zrekonstruovaná Městská knihovna v Uničově

Chcete si přečíst starší čísla?
www.vkol.cz/krok

Č T E N Ā Ř S K Ā S O U T Ě Z

MAGNESIA
LITERA
2005

Na slavnostním večeru
vysílaném Českou televizí
25. dubna 2005 od 20.00 hodin
budou vyhlášeny nejlepší
české knihy roku 2004
v devíti kategoriích.
Zúčastněte se i vy; hlasujte
o nejoblíbenější knihu
uplynulého roku a získáte
jednu z tisíců knih
od Knihkupectví Kanzelsberger.

nabízí investorům v celé České republice kvalifikované služby v oblasti přípravy investic

- **MCO a.s.** je renomovanou projektovou, inženýrskou a konzultační společností, dlouhodobě úspěšně působící na našem trhu
- **MCO a.s.** se specializuje na projektovou přípravu železničních, silničních a pozemních staveb všech stupňů v garantované kvalitě
- **MCO a.s.** má zaveden a uplatňuje systém managementu jakosti pro projektovou, inženýrskou a konzultační činnost, odpovídající ČSN EN ISO 9001: 2001

Kontaktujte nás - pro naše obchodní partnery zajišťujeme kompletní projekty včetně projednání i následnou spolupráci v rámci autorských dozorů při realizaci staveb.

Dopravní stavby

Pozemní stavby

Mosty a inženýrské stavby

AR KRSO KR

Z obsahu:

**Hana Študentová se Stephanem Nobbem
a Elisabeth Macan**

**Poznámky z cesty,
aneb Za knihovnou roku 2004**

- Zdeňka Daňková

Rekonstruované a vzkříšené knihovny

- Roman Giebisch

Körnerova modlitba, proklínání a zařikání

- Ivo Vysoudil

Kde voní pergamen

Krásný cizinec

- Štěpán Kohout

Lidé okolo historických fondů

- Miloš Korhoň

1